

جمهوری اسلامی ایران
قوه قضائیه
سازمان بازرسی کل کشور

۱۹

دو هفته نامه علمی / تحلیلی سازمان بازرسی

بررسی علل کاهش رتبه ایران در گزارش CPI

معاونت برنامه ریزی و مدیریت منابع
مرکز پژوهش و برنامه ریزی
معاونت پژوهشی
خرداد ۱۳۸۹

الله احمد بن الحسن
پ

گزارش پژوهشی

سال سوم، شماره ۱۹، خرداد ۱۳۸۹

بررسی علل کاهش رتبه ایران در گزارش CPI

پژوهشگران: محمدجواد حق شناس و غلامحسین همایونی

صاحب امتیاز: سازمان بازرسی کل کشور

مدیر مسئول: حسن صفرخانی

دبير تحریریه: غلامحسین همایونی

مدیر اجرایی: حسین قلچی

طرح جلد: محمدجواد صلوانی تهرانی

صفحه آرایی: مجید مقصودی

معاونت برنامه‌ریزی و مدیریت منابع

مرکز پژوهش و برنامه‌ریزی

معاونت پژوهشی

تلفن: ۶۱۳۶۲۰۳۲

مطلوب مندرج در این گزارش پژوهشی نشانگر دیدگاه نویسنده‌گان آن بوده و لزوماً نمایانگر

دیدگاه سازمان بازرسی کل کشور نمی‌باشد.

کلیه حقوق مربوط به سند حاضر متعلق به سازمان بازرسی کل کشور بوده و هرگونه انتشار

مطلوب آن بدون کسب اجازه از این سازمان، غیر مجاز می‌باشد.

فهرست مطالب

۱.....	پیشگفتار
۴.....	مقدمه
۸.....	۱- اهمیت و روش‌های سنجش فساد
۱۸.....	۲- معرفی سازمان شفافیت بین الملل و شاخص ادراک فساد
۲۵.....	۳- منابع شاخص ادراک فساد
۳۰.....	۴- وضعیت ایران در شاخص ادراک فساد در سالهای مختلف
۳۳.....	۵- شاخصهای مورد استفاده برای سنجش وضعیت ایران
۳۴.....	۱-۵- شاخص تغییر برتسمن
۴۲.....	۶-۲- شاخص ریسک جهانی خدمات
۴۳.....	۶-۳- شاخص ریسک کشوری
۴۷.....	۶- ارزیابی انتقادی شاخص CPI و نحوه رتبه‌بندی آن
۵۵.....	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
۶۶.....	پیوستها
۸۸.....	فرآخوان انتشار مقالات و گزارش‌های کارشناسان و بازرسان محترم سازمان

پیشگفتار

سنجهش فساد با روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد که یکی از مشهورترین آنها پیمایش نظرات و دیدگاههای مردم و نخبگان است. موسسات و سازمانهای بین‌المللی گوناگونی به انجام پژوهش درباره فساد مشغول هستند که از این میان، برخی صاحب‌نام بوده و گزارش‌های منتشر شده توسط آنها از اثرگذاری بیشتری برخوردار هستند. در این میان، گزارش شاخص ادراک فساد به دلیل میزان شمولیت کشورها در آن، روش مورد استفاده و بازتاب رسانه‌ای آن، از اهمیت بالایی برخوردار است.

از سال ۲۰۰۳ که کشورمان برای نخستین بار وارد این رتبه‌بندی شد تا سال ۲۰۰۹، وضعیت جمهوری اسلامی ایران هر ساله در این شاخص مورد بررسی قرار گرفته است. نگاهی گذرا به رتبه ایران در سالهای مذکور نشان از افت شدید جایگاه کشورمان می‌دهد؛ به طوری که رتبه ایران از ۷۸ در سال ۲۰۰۳ به ۱۶۸ در سال ۲۰۰۹ و در همین مدت نمره کشورمان از ۳ به ۱/۸ تنزل یافته است.

اشکالات متعددی به اینگونه شاخص‌ها از سوی صاحب‌نظران وارد شده است که از منظر روش‌شناسی پیمایش فساد و همچنین اصول و مفاهیم فساد، حکمرانی و ... (معرفت‌شناسی) قابل بررسی است. شاید

بتوان مهمترین ایراد، از منظر مبانی و مفاهیم، را در نگاه سکولاریستی و لیبرال دموکراتیکِ غربی به تحلیل نظام اداری و مدیریت سایر جوامع و ارزش‌های حاکم بر آنها دانست. همین موضوع سبب می‌شود کشورهای غیرغربی و به ویژه کشورهای اسلامی نتوانند جایگاه شایسته‌ای در این شاخص‌ها کسب نمایند. جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان نظامی برخاسته از دین که سعی نموده قانونگذاری و مدیریت خود را بر اساس اصول و احکام دین می‌بین اسلام استوار سازد از این مسئله مستثنა نیست و لذا سنجش میزان شفافیت، حکمرانی، آزادی اقتصادی و ... با معیارهای غیردینی و سکولار صحیح و گویا نمی‌باشد.

با این حال شاخص ادراک فساد از انعکاس رسانه‌ای و سطح تاثیرگذاری بالایی برخوردار است و لذا می‌تواند به مرور، موقعیت کشورمان را نزد افکار عمومی تضعیف نماید. از این رو لازم است ضمن شناخت و نقد اهداف، معیارها، فرآیندها و روش‌شناسی اینگونه ارزیابی‌ها، در صورت امکان نسبت به برطرف کردن برخی نقاط تاریک از طریق معرفی دستاوردها و اقدامات جمهوری اسلامی در مبارزه با فساد، اقدام مناسبی صورت گیرد.

مرکز پژوهش و برنامه‌ریزی سازمان بازرگانی کل کشور با درنظر

گرفتن نکات فوق و به منظور تنویر افکار نخبگان و عموم جامعه درباره ماهیت و روش شناسی گزارش شاخص ادراک فساد، طی چند گزارش به بررسی، تحلیل و نقد شاخص ادراک فساد اقدام نموده است. در گزارش پیشین، روش شناسی شاخص مذکور به بحث گذاشته شد و در گزارش حاضر به بررسی دلایل افت رتبه کشورمان پرداخته شده است.

امید است گزارش حاضر بتواند با روشن نمودن ابعاد مختلف شاخص ادراک فساد، ضمن شناسایی نقاط ضعف و قوت این شاخص باعث ایجاد انگیزه برای طراحی شاخص‌های بومی سنجش فساد و رفع کاستیهای موجود گردد.

حسن صفرخانی

رئیس هر کز پژوهش و برنامه‌ریزی

مقدمه

فساد از مقولاتی است که مشروعيت و کارآمدی دولتها را زیر سوال می‌برد و در صورت تداوم می‌تواند به فروپاشی حکومتها بینجامد؛ از همین رو دولتها، نهایت تلاش خود را برای مبارزه با آن به کار می‌گیرند تا مانع از گسترش آن شوند. فساد، دارای ابعاد مختلفی است اما بعدی که شاید بیش از همه مورد توجه قرار گیرد فساد مالی و اداری است. گسترش فساد اداری می‌تواند نظام دیوانسالاری کشور را مختل نموده و با افزایش نارضایتی مردم، مشروعيت دولت را زائل نماید. در ایران نیز مبارزه با این نوع فساد قدمت دیرینه‌ای دارد. با این حال به دلایل متعدد تاریخی، سیاسی و اجتماعی اقدامات ضدفساد، موقفيت لازم را به همراه نداشته است.

با توجه به اهمیت مقابله با فساد امروزه نهادهای مختلف ملی و فراملی با این هدف در جهان تشکیل شده است. این نهادها را می‌توان در دو گروه موسسات تحقیقاتی و مراکز عملیاتی تقسیم‌بندی کرد. برخی از این موسسات از نفوذ قابل توجهی در سطح جهان برخوردار شده‌اند و گزارشها و شاخصهای آنها مورد توجه دولتها و جوامع مدنی از رسانه‌ها گرفته تا توده مردم قرار می‌گیرد. از جمله اقداماتی که این مراکز پژوهشی انجام می‌دهند سنجش فساد است که به

روش‌های متعددی صورت می‌گیرد.

سنجدش فساد از موضوعات مهم و مورد علاقه پژوهشگران و صاحب‌نظران در کشورهای مختلف است. از آنجا که بدون اطلاع از میزان شیوع فساد در یک جامعه مبارزه آگاهانه و هدفمند با آن که پیش نیاز اصلی توسعه محسوب می‌شود، امکان‌پذیر نیست، اندیشمندان و موسسات تحقیقاتی داخلی و بین‌المللی سعی می‌کنند میزان رواج انواع مختلف فساد را مورد سنجدش قرار دهند. سنجدش فساد با روشهای مختلفی صورت می‌گیرد که یکی از مشهورترین آنها پیمایش نظرات و دیدگاههای مردم و نخبگان است. موسسات و سازمانهای بین‌المللی گوناگونی به انجام پژوهش درباره فساد مشغول هستند که از این‌ین، برخی صاحبانم بوده و گزارش‌های منتشرشده توسط آنها از اثرباری بیشتری برخوردار هستند. شفافیت بین‌الملل (Transparency International) در زمرة این موسسات محسوب می‌گردد.

سازمان مذکور به عنوان نهادی غیردولتی به سنجدش فساد در کشورهای مختلف جهان پرداخته و به منظور کاهش فساد توصیه‌هایی به این کشورها ارائه می‌کند. این سازمان به ارائه گزارش‌های مختلفی مبادرت می‌نماید که از این میان، سه گزارش شاخص

ادراک فساد (CPI)، پیمایش پرداخت رشوه (BPI) و بارومتر جهانی فساد (GCB) قابل ذکر است. در میان این گزارش‌ها، شاخص ادراک فساد به دلیل میزان شمولیت کشورها در آن، روش مورد استفاده و بازتاب رسانه‌ای آن از اهمیت بالایی برخوردار است. این شاخص که از سال ۱۹۹۵ هر ساله منتشر شده است بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان پیدا می‌کند و به این دلیل، نقش مهمی در شکل دادن به افکار عمومی و تاثیرگذاری بر نظرات نخبگان، رسانه‌ها و جامعه مدنی دارد.

شاخص ادراک فساد به رده‌بندی کشورهای مختلف جهان از حیث میزان فساد دولتی در آنها می‌پردازد که در آخرین گزارش یعنی سال ۲۰۰۹ تعداد ۱۸۰ کشور، رتبه‌بندی شده‌اند. از سال ۲۰۰۳ که کشورمان برای نخستین بار وارد این رتبه‌بندی شد تا سال ۲۰۰۹، وضعیت جمهوری اسلامی ایران هر ساله در این شاخص مورد بررسی قرار گرفته است. نگاهی گذرا بر رتبه ایران در سالهای مذکور نشانگر افت شدید جایگاه کشورمان است به طوری که رتبه ایران از ۷۸ در سال ۲۰۰۳ به ۱۶۸ در سال ۲۰۰۹ و در همین مدت نمره کشورمان از ۳ به ۱/۸ تنزل یافته است.

علیرغم آنکه صاحبنظران اشکالات مختلفی را بر این شاخص وارد

دانسته‌اند اما سطح تاثیرگذاری آن نزد افکار عمومی جهان و بخش‌های مختلف جوامع مدنی می‌تواند به مرور، موقعیت کشورمان را نزد افکار عمومی به چالش بکشاند. از این رو لازم است ضمن شناخت اهداف، معیارها، فرآیند و متداول‌تری امتیازدهی اینگونه ارزیابی‌ها در صورت امکان نسبت به رفع نواقص و مشکلات احتمالی اقدامات لازم صورت گیرد.

سازمان بازرگانی کل کشور به عنوان عالی‌ترین نهاد نظارتی جمهوری اسلامی ایران مطابق اصل ۱۷۴ قانون اساسی وظیفه نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری و بالطبع مقابله با فساد اداری و مالی در کشور را به عهده دارد. به این دلیل گزارش‌های موسسات و سازمانهای بین‌المللی دخیل در امر مقابله با فساد را به طور جدی مورد توجه قرار می‌دهد.

در کشور ما متأسفانه علیرغم برخی پژوهش‌های صورت گرفته درباره فساد، ادبیات نظری سنجش فساد هنوز از غنای کافی برخوردار نیست و این موضوع باعث شده امکان برخورد علمی و دقیق با این پدیده میسر نباشد. مرکز پژوهش و برنامه‌ریزی سازمان بازرگانی کل کشور با درنظر گرفتن این نکته تلاش نموده است تا حد ممکن پژوهش‌های علمی و راهبردی را به انجام رساند. این مرکز فارغ

از اهداف موسسات بین‌المللی و نحوه مدیریت آنها با در نظر گرفتن اهداف و ماموریت سازمان و با توجه به انتشار شاخص ادراک فساد سال ۲۰۰۹ موسسه شفافیت بین‌الملل، در این گزارش قصد دارد ضمن تجزیه و تحلیل دقیق و بی‌طرفانه‌ای، دلایل افت جایگاه کشورمان را مورد واکاوی قرار دهد.

امید است گزارش حاضر بتواند حتی‌الامکان زمینه رفع اشکالات موجود را فراهم نموده و باعث افزایش میزان آگاهی از اقدامات کشورمان در زمینه پیشگیری و مبارزه با فساد گردد.

۱- اهمیت و روشهای سنجش فساد

نحوه برخورد با هر پدیده ناهنجار اجتماعی مستلزم آگاهی از میزان شیوع آن در جامعه است. نوع برخورد با مشکلات فراگیر بسیار متفاوت از مسائل جزئی و کم اهمیت است. از این رو در مواجهه با مسائل اجتماعی در وهله نخست باید سعی نمود میزان شیوع آن را مورد ارزیابی قرار داد. این موضوع در مورد فساد به عنوان معضل جدی بسیاری از جوامع حائز اهمیت دوچندان است. فساد در صورت گسترش و بی‌توجهی در برخورد با آن می‌تواند قوانین و نهادهای اجتماعی و سیاسی را از حیز انتفاع ساقط نموده و در نهایت به تضعیف و فرسایش حکومت منجر شود. از این رو شناسایی ابعاد و

گستردگی آن اهمیت دوچندان دارد.

سنجه میزان فساد(چه به لحاظ ادراکی و چه به لحاظ تجربی) در قالب پیماش‌ها می‌تواند داده‌های ارزشمندی را در خصوص تدوین برنامه‌های مبارزه با فساد در اختیار سیاستگزاران قرار داده و با بالا بردن سطح آگاهی‌های جامعه در این خصوص، میزان حمایت آنها از برنامه‌های مبارزه با فساد را افزایش دهد.

به عنوان مثال در سنجه‌های مبتنی بر تجربه فساد، می‌توان بخش‌هایی از جامعه که بیشترین قربانیان ناشی از اعمال فساد انگیز می‌باشند را شناسایی کرده و برنامه‌هایی برای حمایت از آنها طراحی نمود.

اگر بتوان فساد را اندازه‌گیری نمود، احتمالاً می‌توان با آن به مقابله پرداخت؛ اما مشکل این است که هنوز مشخص نیست چه چیزی را فساد می‌دانیم. برخی ممکن است فساد را صرفاً اندازه‌گیری صرف رشوه‌های پرداخت شده بدانند که در این صورت طیف وسیعی از اقدامات فسادآمیز که شامل پرداخت رشوه نیستند، نادیده گرفته خواهند شد. بالعکس چنانچه فرد کلیه اقدامات فسادآمیز را در نظر بگیرد احتمالاً بسیاری از اقدامات نسبتاً بی‌اهمیت را مدنظر قرار داده و مجبور خواهد بود که هر کدام از اقدامات را شناسایی کند که در هر

صورت، اطلاعات کافی را در اختیار نخواهد داشت.

از روشهای مختلفی می‌توان از وجود فساد اطلاع پیدا کرد. مثلاً:

- گزارش‌های راجع به فساد که در منابع مختلفی از جمله رسانه‌ها و مطبوعات منتشر می‌شود.
 - مطالعات موردنی در زمینه نهادهای در معرض فاسد، از جمله ادارات مالیاتی، گمرک، پلیس و یا نهادهای دیگر.
 - نظرسنجی از طریق پرسشنامه.
 - برخی گزارش‌های رسمی و غیررسمی نهادها و ...
- سنجدش فساد حداقل با استفاده از سه شیوه کلی صورت می‌گیرد:
- پیمایش دیدگاه‌ها و نظرات شرکت‌ها، مقامات دولتی، شهروندان، متخصصان و ناظران خارجی و بخش خصوصی؛
 - روش‌های خرد که فساد را در سطح سازمان‌ها و با توجه به ویژگی‌های نهادی آنها بررسی می‌کنند؛
 - حسابرسی دقیق پروژه‌ها که با بررسی اسناد مالی و مقایسه بین ارزش واقعی پروژه‌ها و هزینه‌های مصرف شده برای آنها انجام می‌شود.

دسته‌بندی‌های دیگری نیز از انواع روش‌های پیمایشی سنجدش فساد توسط محققان ارائه شده است. پیلوونایت به دسته‌بندی چهارگانه

لسی هولمز استناد می کند: رویکرد مبتنی بر ادراک فساد^۱؛ رویکرد مبتنی بر تجربه فساد^۲؛ دنبال کردن فرآیند فساد^۳؛ آمارهای رسمی^۴. جانستون از سنجش‌های مبتنی بر ادراک فساد با عنوان نسل اول و از ابزارهای مبتنی بر تجربه فساد با عنوان نسل دوم یاد می کند. مؤسسه گالوپ نیز که ارزیابی فساد را به صورت دوره‌ای در کشورهای مختلف انجام می دهد از سه شیوه یاد می کند: اندازه‌گیری ادراک افراد و گروه‌های هدف مختلف از میزان شیوع فساد؛ اندازه‌گیری شاخص‌های رفتاری بروز فساد و ارزیابی نظرات متخصصان در باره سطح رواج فساد. نوع اول شناخت دیدگاه‌های مردم درباره میزان رواج فساد است و اندازه‌گیری خود فساد مطرح نیست. در نوع دوم از مردم پرسیده می شود که به چه کسی رشوه داده و از چه کسانی رشوه می گیرند. لذا می توان دریافت که در کدام عرصه‌ها یا نهادها رشوه بیشتر شایع است. در نوع سوم، از نظر متخصصان برای برآورد میزان فساد در یک عرصه یا کشور استفاده می شود. به نظر می رسد روش‌های سنجش فساد در همین دسته‌بندی قرار می گیرند و تنها در برخی جزئیات با یکدیگر تفاوت دارند.

- ^۱ - Perception-based approach
- ^۲ - Experience-based approach
- ^۳ - Tracking approach
- ^۴ - Legal statistics

به طور کلی پیمایش فساد به روشهای زیر صورت می‌گیرد:

- شمارش شکایات: در این روش شکایات ارائه شده به پلیس و سایر نهادهای مربوطه مورد بررسی و شمارش قرار می‌گیرد.
- شمارش گزارش‌های روزنامه‌ها: این روش بر اساس گزارش‌هایی که روزنامه‌های مختلف از موارد فساد افشا می‌کنند، صورت می‌گیرد.
- پیمایش ادراک فساد: در این روش نظرات مردم و گروههای مختلف اجتماعی درباره میزان شیوع انواع فساد در جامعه و نهادهای مختلف پرسیده می‌شود.
- پیمایش تجربه فساد: بر عکس روش پیمایش ادراک در این روش از مردم و گروههای مختلف پرسیده می‌شود که تا چه میزان در معرض انواع گوناگون فساد قرار گرفته‌اند. بنابراین این روش عینی است در حالی که روش ادراک فساد مبتنی بر ذهنیت است.
فساد در سطح خرد نیز از روشهای زیر مورد سنجش قرار می‌گیرد:
- دنبال کردن جریان کار: این پیمایشها روند منابع را از مرحله تخصیص تا مصرف دنبال کرده و چگونگی مصرف آنها را مورد بررسی قرار می‌دهند.
- پیمایش کمی ارائه خدمات: در این شیوه از پرسشنامه‌های

متعددی برای اندازه‌گیری ابعاد کمی و کیفی خدمات استفاده می‌شود و اطلاعات از منابع مختلفی جمع‌آوری می‌شود.

• فساد در سطح شرکت: در این روش نیز از پرسشنامه استفاده می‌شود با این تفاوت که به جای سوالات مستقیم از سوالات غیرمستقیم برای کشف موارد فساد بهره گرفته می‌شود.

روش غیرپیمایشی سنجش فساد مبتنی بر موارد زیر است:

• بررسی استناد مالی: این شیوه که از قدیمی‌ترین شیوه‌های سنجش فساد است مبتنی بر بررسی حسابها و نقل و انتقالات بر اساس دفاتر رسمی است.

• بررسی موردی پروژه‌ها: در این روش ابعاد فنی پروژه‌های انجام شده و تفاوت هزینه تخمین زده شده و هزینه واقعی پروژه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

• روش تفاوت ارزش و هزینه: ارزش یک طرح و هزینه صرف شده برای انجام آن در این روش مورد توجه قرار گرفته و بر اساس تفاوت بین این دو عنصر، میزان فساد تخمین زده می‌شود.

با این حال همانطور که بیان گردید هیچ یک از روشهای سنجش، نمی‌تواند فساد را به طور کامل اندازه‌گیری کند و این به ماهیت و مفهوم فساد برمی‌گردد. زیرا فساد مفهومی پویا بوده و مدام در حال

تحول و دگرگونی است. این موضوع باعث می‌شود گزارشها و شاخصهای مربوط به فساد نیز دچار نقصان شده و امکان آلوده شدن به اغراض سیاسی داشته باشد.

شاید جالب به نظر برسد که از اواسط دهه ۱۹۷۰ که موضوع فساد مورد توجه جدی قرار گرفت تاکنون تعریفی قطعی از آن ارائه نشده است. در آینده نزدیک نیز به نظر نمی‌رسد اجتماعی درباره فساد حاصل شود. هر تحقیقی درباره فساد، متناسب با نوع تحقیق، تعریفی خاص را اتخاذ کرده است (حتی در برخی از موارد، به کل مشروعیت تعریف آن را انکار نموده اند). به همین دلیل سوال درباره میزان شیوع فساد نیز مورد اختلاف جدی است. هنگامی که سوالی از قبیل "چه مقدار فساد وجود دارد؟" مطرح می‌شود در اختیار داشتن شاخص یا معیارهای یکپارچه، از ارزش والایی برخوردار است. شاخص یا معیار مذکور، مبنای را برای انتقال اطلاعات به شیوه‌ای بسیار خلاصه، فراهم می‌آورد. به عنوان مثال جمله "فساد برای فلان کشور، دو میلیارد دلار در سال، هزینه در بر دارد" گزاره‌ای است که ذهن را متمرکز می‌سازد و ارائه یک ارزیابی کیفی همارز آن، بسیار دشوار خواهد بود.

همانطور که قبلًاً بیان شد مشاهده یکی از روشهای سنجش فساد

است. در کشورهایی که سیستم قضایی پیشرفته‌ای دارند، قابل اتکاترین اطلاعات در مورد فساد را در پرونده‌های دادگاهی می‌توان پیدا کرد. دادگاهها، منابع حجیمی را به کار می‌گیرند تا مشخص کنند که چه معاملاتی انجام شده‌اند و قضاوت کنند که کدام یک از آنها فاسد بوده‌اند. مشکل پرونده‌های دادگاهی آن است که در مقایسه با موارد فساد تعدادشان آنقدر کم است که نه می‌توان آنها را به عنوان نمونه‌ای از رخدادهای یک بخش و نه به عنوان یک روند عمومی (تواتر) در نظر گرفت. به همین دلایل، اطلاعات دادگاهها را به سختی می‌توان برای مقایسه کشورها به کار برد. این اطلاعات بیشتر برای سنجش کارآبی پلیس و دستگاه‌های قضایی مفیدند تا سنجش فساد.

علاوه بر پرونده‌های دادگاهی، پلیس و دیگر واحدهای تحقیقاتی، اطلاعات مهمی درباره نمونه معاملات فاسد تهیه می‌کنند. به ویژه، زمانی که ممکن است اطلاعات آنقدر دقیق نباشد که پرونده موجود در دادگاه پیروز شود یا کارمندان اخراج شوند. کیفیت این اطلاعات به شدت متغیر است و از انواعی که تقریباً آماده ارائه به دادگاه هستند تا پرونده‌هایی که شایعه‌ای بیش نیستند را در بر می‌گیرند. در برخی از موارد ممکن است اطلاعات کافی الگوی ریسک و خطر برای کل

بخش‌ها ایجاد کند، اما اغلب از این نظر که واحدهای فعال، قوی و با انگیزه پلیس، تمايل دارند در اعلام تعداد و ریسک دستگیری مجرمان اغراق نمایند، مورد تردید قرار می‌گیرند.

رسانه‌ها نیز عوامل مهمی در تحقیقات مربوط به فساد (اغلب برای دانشمندان علوم سیاسی) هستند. آنها ممکن است برخی از انواع فساد را افشا کنند که آثار سیاسی آن می‌تواند کاملاً شیوه آثار انتشار رفتار شخصی سیاستمداران یا خانواده‌هایشان باشد. رسانه‌ها نه تنها در ارائه واقعیات در مورد فساد، بلکه در شکل‌دهی ادراکات علمی و عمومی نسبت به فساد اهمیت دارند. علاوه بر آن، رسانه‌ها تا حد زیادی صحنه را برای تعیین عواقب سیاسی احتمالی رسوائی‌های اثبات شده فراهم می‌کنند.

رسانه‌ها نیز همانند دادگاهها هنگام مقایسه معاملات فاسد در زمان‌های مختلف و بین کشورهای مختلف جهتگیری‌های خاص خود را دارند؛ اول اینکه رسانه‌ها به داستان‌های پر طرفدارتر اولویت می‌دهند و توجه زیادی به اقدامات فاسد معمولی نمی‌کنند. دوم اینکه میزانی از وقایع در مورد فساد که به اطلاع عموم مردم می‌رسد، نه تنها از روی نحوه ارائه آن داستان‌ها تعیین می‌شود؛ بلکه تحت تاثیر میزان آزادی نشریات، تعداد رویدادهای فاسد و تخصص در ابعاد

مختلف روزنامه‌نگاری است. این سوگیری زمانی که با تحقیقات تجربی همراه شود، از نظر نیاز به اتکا بر اطلاعات دسته دوم جدی تر هم می‌شود. این امر، تعیین اینکه آیا افزایش برداشت مردم از میزان فساد در دنیا مبتنی بر واقعیات است یا خیر را تقریباً غیرممکن می‌کند؛ زیرا منابع اصلی استفاده شده احتمالاً تحت تأثیر تغییر توجه رسانه‌ها و افکار عمومی هستند. این نکته قابل توجه است که مسئله‌ای به اندازه جرایم فساد تحت تأثیر رسانه‌های بین‌المللی نبوده است.

اقدامات فاسد کشف شده و قابل اثبات، که از طریق دادگاه‌ها و رسانه‌ها به اطلاع عموم می‌رسند و نیز نمونه‌های تحقیقات گروهی در اکثر کشورها بسیار ناچیز بوده و نمی‌توانند نمونه مناسبی از معاملات بزرگ فاسد باشند. به همین دلیل برای ایجاد الگوی مناسب و تحلیل فساد، محققان باید اطلاعاتی را به کار گرفته و پردازش نمایند که قابل اتکا باشند.

در حالت ایده‌آل، اطلاعات به کار گرفته شده در تحقیقات در مورد فساد، باید بر اساس مشاهدات مستقیم و دست اول معاملات فاسدی باشد که به وسیله شاهدان غیرمتعبصی که با قوانین و مسیرهای حوزه تحت بررسی آشنا هستند، انجام گرفته باشد. سپس باید تحقیقات بیشتری را بر اساس چنین مشاهداتی انجام داد. اما مطالعات

تجربی زیادی انجام نشده است و بنا به دلایلی، نمی‌توان انتظار انجام موارد زیادی از آنها را در آینده‌ای نزدیک داشت. بیشتر موقع با معاملات پیچیده‌ای سروکار داریم که در سلسله مراتب طولانی رخ می‌دهند و معمولاً نه محققان مستقل به آنها دسترسی دارند و نه شبکه‌های اجتماعی مناسبی برای برداشت و بررسی اطلاعات موجود است. اطلاعات، غیرمستقیم و تا همین اوخر نیز کم و بیش غیرمنظم بودند. یکی از مشکلات بزرگ در تحقیقات فساد فقدان پایه محکم تجربی در آنها بوده است.

به این ترتیب می‌توان گفت سنجش فساد دارای مشکلات عدیده‌ای است. مهمترین مشکل آن به تلقی و تعریف ما از این مفهوم بر می‌گردد به طوری که بدون داشتن تعریف مشخص، سنجش درست آن امکان‌پذیر نیست. فرهنگ عمومی نیز بر تلقی از فساد تاثیر بسیار زیادی دارد. بنابراین در سنجش فساد باید با نهایت دقیق برخورد کرد و با ابزارهای متعدد آن را اندازه‌گیری نمود تا درصد خطأ در آن تا حد امکان کاهش یابد.

۲- معرفی سازمان شفافیت بین الملل و شاخص ادراک فساد

سازمانهای بین‌المللی متعددی به تحقیق و پژوهش درباره فساد

اشتغال دارند. برخی نهادهای بین‌المللی همچون سازمان ملل، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و ... نیز بخش‌های مختلفی دارند که به بررسی و تجزیه و تحلیل فساد در کشورهای مختلف می‌پردازن. در بین نهادهای مستقل بین‌المللی، سازمان شفافیت بین‌الملل یکی از مهمترین سازمانهای فعال در امر مبارزه با فساد است. این سازمان که یک موسسه مستقل جهانی (NGO) است در سال ۱۹۹۳ تأسیس شده و مقر آن در برلین آلمان قرار دارد. سازمان مذکور وظیفه خود را مبارزه علیه تمامی مظاهر فساد در سطوح بین‌المللی و جلوگیری از صدمات واردۀ از این رهگذر بر آحاد جامعه اعلام نموده است. این سازمان دارای ۱۰۰ شعبه محلی در کشورهای مختلف بوده که وظیفه آنها ارائه اطلاعات در زمینه فساد و ایجاد همکاری بین دولتمردان، جامعه مدنی، تجار، وسائل ارتباط جمیعی جهت ارتقاء شفافیت در انتخابات و امور عمومی و خریدهای بخش عمومی (مناقصه‌ها، مزایده‌ها) می‌باشد. شعبات این سازمان به انجام تبلیغات و مذاکره با دولتمردان جهت اجرای اقدامات ضد فساد مبادرت می‌ورزند ولی این اقدامات شامل انجام بررسی و تحقیق و تفحص در خصوص موارد مشاهده شده فساد در کشورها نمی‌باشد.

سازمان مذکور علاوه بر تهیه گزارش‌های جهانی^۱ اقدام به تهیه گزارش‌های خاص همچون شاخص ادراک فساد^۲، شاخص پرداخت رشوه^۳ و بارومتر جهانی فساد^۴ می‌نماید.

شاخص ادراک فساد^۵ یکی از مشهورترین شاخص‌هایی است که توسط سازمان شفافیت بین‌الملل به صورت سالانه محاسبه و منتشر می‌گردد. این شاخص اولین درجه‌بندی ارائه شده از سوی این سازمان بوده که از سال ۱۹۹۵ هر ساله منتشر شده است. شاخص مذکور حاصل نظرسنجی‌ها و پیمایش‌های انجام شده از سوی موسسات و سازمانهای معتبر بین‌المللی است که در زمینه فساد مشغول به کار هستند. بنابراین CPI شاخصی ترکیبی است. در سال ۲۰۰۴ این شاخص از مجموع ۱۸ پیمایش انجام شده در جهان به دست آمده بود اما در سال ۲۰۰۹ تعداد پیمایش‌های مورد استفاده در این شاخص به ۱۳ مورد کاهش یافته است.

CPI کامل‌ترین شاخص کمی فساد در بین کشورهاست. این شاخص به وسیله گروهی از محققان در دانشگاه گوتینگن^۶ به ریاست

-
- ۱- Annual global reports
 - ۲- Corruption Perception Index- CPI
 - ۳- Bribe Payer Index-BPI
 - ۴- Global Corruption Barometer - GCB
 - ۱- Corruption Perception Index(CPI)
 - ۶- University of Gottingen

یوهان لمبسوورف^۱ تعیین می‌شود. CPI میزان احتمال پذیرش رشوه، دریافت مبالغ نامشروع در جریان تدارکات عمومی، اختلاس بودجه عمومی، قراردادها، پروژه‌های عمرانی و ارتکاب به جرائم مشابه را در میان سیاستمداران و مأموران دولتی ارزیابی می‌کند.

این شاخص کشورها را از مقیاس ۰ تا ۱۰ (مطابق میزان محسوس فساد) امتیازبندی می‌کند. امتیاز ۱۰ بیانگر کشوری سالم و امتیاز ۰ بیانگر کشوری کاملاً فاسد است. از آنجا که اطلاعات برخی از شاخص‌های مورد استفاده در CPI، بر اساس اطلاعات ارائه شده از سوی مقامات محلی بوده و برخی دیگر از سوی متخصصان خارجی به عقیده TI، سوگیری ناشی از شایعات مختلف یا تجربه خاص این متخصصان نمی‌تواند خیلی جدی باشد. TI هیچ اختلافی در درک آنچه که فساد کم یا زیاد بین منابع محلی محسوب می‌شود، ندارد؛ زیر درک آنها به شدت به درک شاخص‌ها براساس نظر مهاجران از کشور مبدأ و متخصصان خارجی استوار است. همین نکته از ضعف‌های ارزیابی میزان فساد تلقی شده و آن را از عینی بودن دور می‌کند. سنجش ادراک فساد مبتنی بر نظرسنجی از مردم و گروه‌های مختلف و سنجش نظرات ایشان درباره میزان فساد رایج در نهادها یا کل جامعه است. در اینگونه پیمایش‌ها معمولاً نظرات نخبگان

^۱-Johann Lambsdorff

سیاسی، مقامات دولتی، اهل کسب و کار، متخصصان و عموم مردم درباره وجود و رواج فساد در جامعه پرسیده می‌شود. دیدگاه‌های نخبگان از آن جهت اهمیت دارد که نگرش‌های ایشان بر شکل‌گیری اقدامات ضدفساد تأثیر دارد. بنابراین دانستن نگرش‌های ایشان راهی به سوی شناخت زمینه‌های تدوین سیاست‌های ضد فساد است. به علاوه این افراد احتمالاً از عناصر مطلع درباره فساد و بالاخص فساد کلان هستند. سنجش نظرات بقیه مردم درباره فساد نیز شاخصی از میزان وقوع فساد در جامعه تلقی می‌شود. این گونه اندازه‌گیری غالباً با استفاده از پرسشنامه و در نمونه‌های بزرگ انجام و از انواع روش‌های نمونه‌گیری برای تضمین معرف بودن داده‌ها استفاده می‌شود.

تعریف فساد به مثابه «استفاده از جایگاه دولتی برای رسیدن به منفعت شخصی» مبنای سنجش فساد در شاخص CPI است. در پیمایش‌هایی که از آنها برای محاسبه این شاخص استفاده می‌شود سئوالاتی درباره رسوه‌گیری مقامات دولتی، کلاهبرداری در خریدهای دولتی، اختلاس، سئوالاتی درباره میزان قوت و تداوم سیاست‌های ضد فساد – فساد بوروکراتیک و فساد سیاسی – کشورها پرسیده شده است.

رتبه هر کشور در بین بقیه کشورها معمولاً هر ساله تغییر می‌کند و

این تابع وارد یا خارج شدن برخی کشورها از جدول رتبه‌بندی است. بنابراین نمی‌توان بالا و پایین رفتن هر کشور در جدول رده‌بندی در سال‌های مختلف را مبنای داوری درباره فساد در آن کشور قرار داد. ولی می‌توان نمره محاسبه شده برای هر کشور در سال‌های مختلف را مقایسه کرد. با این حال نمره محاسبه شده برای هر کشور تحت تأثیر تغییرات روش‌شناختی در شیوه محاسبه شاخص، منابع اطلاعاتی موجود برای هر کشور و دقت داده‌های استفاده شده نیز هست. با این همه بررسی‌ها نشان می‌دهد که شاخص CPI با بسیاری از شاخص‌های دیگر سنجش فساد همبستگی زیادی دارد. همچنین تکرار شدن نتایج آن در سال‌های متولی نشان از روایی آن دارد.

به منظور محاسبه نمره و رتبه یک کشور در شاخص CPI، وضعیت آن کشور باید حداقل در سه شاخص معترض بین‌المللی محاسبه شده باشد بنابراین کمترین تعداد پیمایش در دسترس از یک کشور که سبب می‌شود شاخص CPI برای آن محاسبه شود سه پیمایش است. نمره محاسبه شده برای هر کشور تحت تأثیر تغییرات روش‌شناختی در شیوه محاسبه شاخص، منابع اطلاعاتی موجود برای هر کشور و دقت داده‌های استفاده شده نیز هست.

در میان پیمایش‌هایی که تا سال ۲۰۰۱ مبنای محاسبه این شاخص

قرار می‌گرفتند، پیمایش نظرات مردم عادی درباره این که فکر می‌کنند تا چه اندازه فساد در کشورشان رایج است نیز وجود داشت اما از این سال به بعد با توجه به این استدلال که انتشار نتایج همین شاخص بر نظرات مردم درباره رواج فساد در کشورشان تأثیر دارد، پیمایش نظرات مردم از فهرست منابع مورد استفاده برای محاسبه این شاخص حذف شده و این شاخص تنها بر مبنای نظر فعالان اقتصادی و تحلیل‌گران اوضاع هر کشور که درباره اوضاع اقتصادی و سیاسی آن کشور تخصص دارند محاسبه می‌شود.

در جدولی که مؤسسه منتشر می‌کند، جلوی نام کشورها سه عدد نوشته شده است. عدد ستون اول نمره میزان ادراک فساد در هر کشور است. نمره ستون دوم فاصله اطمینان این عدد را نشان می‌دهد. برای مثال در گزارش سال ۲۰۰۶ در ستون اول جلوی نام ایران عدد ۷/۷ و در ستون دوم نیز فاصله اطمینان ۱/۳-۲/۳ نوشته شده است. این بدان معناست که به احتمال ۹۵ درصد عدد مربوط به ایران بین فاصله مذکور قرار دارد و در اصل شاخصی از میزان دقت اندازه‌گیری است. هر قدر تعداد منابع اطلاعاتی استفاده شده برای محاسبه شاخص بیشتر باشد، فاصله اطمینان ارائه شده دقیق‌تر و دارای اعتبار بیشتری است. در ستون سوم نیز تعداد پیمایش‌هایی که برای محاسبه

شاخص هر کشور استفاده شده‌اند درج شده است. شاخص CPI برای ایران در سال ۲۰۰۹ با استفاده از سه پیمایش محاسبه شده است (به جدول ۱ بخش پیوست مراجعه شود).

این شاخص در سال ۲۰۰۳ برای ۱۳۳ کشور محاسبه شده بود در حالی که تعداد کشورهای بررسی شده در سال ۲۰۰۹ به ۱۸۰ کشور رسیده است (رتبه‌بندی شاخص سال ۲۰۰۹ را می‌توانید در جدول ۱ در بخش پیوست مشاهده کنید). ۱۳ پیمایشی که مبنای محاسبه شاخص در سال ۲۰۰۹ بوده‌اند توسط ۱۰ مؤسسه تهیه شده‌اند. بنابراین در خصوص برخی موسسات از دو پیمایش یا بیشتر استفاده شده است.

۳- منابع شاخص ادراک فساد

همانطور که بیان شد، CPI، شاخصی ترکیبی است به همین دلیل از برخی شاخص‌های معتبر و به ظاهر معتبر سازمانهای غیردولتی در جهان استفاده می‌نماید. ۱۰ موسسه‌ای که در سال ۲۰۰۹ مبنای تهیه شاخص ادراک فساد قرار گرفته‌اند شامل این موارد هستند:

۱- بانک توسعه آسیا^۱ (ADB)

۲- بانک توسعه آفریقا^۲ (AFDB)

۱- Asian Development Bank
۲- African Development Bank

- ۳- بنیاد برتسمن^۱ (BF)
- ۴- واحد اطلاعات اکونومیست^۲ (EIU)
- ۵- خانه آزادی^۳ (FH)
- ۶- بینش جهانی^۴ (GI)
- ۷- مرکز رقابت پذیری جهانی^۵ (IMD)
- ۸- مشاوره ریسک سیاسی و اقتصادی^۶ (PERC)
- ۹- بانک جهانی^۷ (WB)
- ۱۰- مجمع جهانی اقتصاد^۸ (WEF)

پیمایش‌ها و شاخص‌های مورد استفاده موسسات مذکور در
شاخص CPI به ترتیب عبارتند از:

۱- نرخ ارزیابی عملکرد کشورها (Country Performance Assessment Ratings ۲۰۰۸)

- ۱- Bertelsmann Foundation
- ۲- Economic Intelligence Unit
- ۳- Freedom house
- ۴- Global Insight
- ۵- Institute for Management Development
- ۶- Political and Economic Risk Consultancy
- ۷- World Bank
- ۸- World Economic Forum

- ۲- ارزیابی نهادی و سیاستگذاری کشورها (Country Policy and Institutional Assessment ۲۰۰۸)
- ۳- شاخص تغییر برتسمن (Bertelsmann Transformation Index ۲۰۰۹)
- ۴- ریسک خدمات کشوری و پیش‌بینی کشوری (Country Risk Service and Country Forecast ۲۰۰۹)
- ۵- شاخص ملل در حال گذار (Nations in Transit ۲۰۰۹)
- ۶- ریسک جهانی خدمات (Global Risk Service ۲۰۰۹)
- ۷- گزارش رقابت‌پذیری جهانی (World Competitiveness Report ۲۰۰۸، ۲۰۰۹)
- ۸- اطلاعات آسیایی (Asian Intelligence ۲۰۰۸، ۲۰۰۹)
- ۹- ارزیابی نهادی و سیاستگذاری کشوری (Country Policy and Institutional Assessment ۲۰۰۸)
- ۱۰- گزارش رقابت‌پذیری جهانی (Global Competitiveness Report ۲۰۰۸، ۲۰۰۹)
- شاخص ارزیابی نهادی و سیاستگذاری کشوری بانک جهانی و بانکهای توسعه آسیا و آفریقا همگی از روش‌شناسی یکسانی پیروی

می‌کند. در روش آنها، مبارزه با فساد با در نظر گرفتن رفتارهای خوب دولت نظیر شفافیت، مسئولیت‌پذیری و مستقل بودن از رسانه‌ها، تعریف می‌شود. به عبارت دیگر، تمام منابع اطلاعاتی به طور کلی از تعریف عمومی فساد، نظیر سوءاستفاده از قدرت اداری جهت منافع شخصی (به طور مثال رشه‌گیری مسئولان اداری، اختلاس از بودجه‌های عمومی که بعضًاً توسط مسئولان دولتی و سیاستمداران انجام می‌گیرد) نشات می‌گیرد. این سازمان‌ها سئوالاتی در مورد رسیدگی غیر مؤثر به موضوعات مرتبط با منافع عمومی، سیاست‌های یکسان نسبت به منافع عمومی، سیاست‌هایی که قابلیت اخلال در آنها به واسطه فساد وجود دارد و منافع عمومی که به گروه خاصی تعلق می‌گیرد را مورد پرسش قرار می‌دهند و این معیارها از نمره ۱ (بد) تا ۶ (خوب) اندازه‌گیری می‌شود.

واحد اطلاعات اکونومیست از کارشناسان در مورد سوءاستفاده ادارات دولتی برای استفاده‌های مالی خصوصی (یا حزب سیاسی) سئوال می‌کند. نمره داده شده توسط این سازمان از صفر (فساد خیلی کم) تا ۴ (فساد بسیار بالا) متغیر است.

خانه آزادی که بسیاری از گزارش‌های آن بالاخص در مورد کشورهای مسلمان مغضبانه بوده و با اهداف سیاسی تهیه می‌شود از

متخصصان هر کشور می خواهد تا درباره میزان به کارگیری اقدامات ضدفساد، میزان اجتناب دولت از مداخلات بوروکراتیک زائد که فرصت‌هایی برای فساد ایجاد می کند، ادراک عمومی مردم از فساد، منافع اقتصادی سیاست‌گذاران کلان، قوانین تحقیق و تفحص درباره اموال و اقدامات مدیران اجرایی و قانون‌گذاری، قوانین حمایت از افراد گزارش‌کننده فساد یا مسئولان مبارزه با فساد و پوشش رسانه‌ای فساد در هر کشور، داوری کنند.

مرکز رقابت‌پذیری جهانی از کارآفرینان برجسته سؤال می کند که آیا رشوه‌خواری و فساد در اقتصاد کشورتان وجود دارد یا نه؟ مجمع جهانی اقتصاد از صاحبان صنایع و بنگاه‌های تجاری در مورد میزان رشوه‌ای که این بنگاه‌ها ناچارند در زمینه‌های صادرات و واردات، تسهیلات عمومی (تلفن و برق)، مالیات سالیانه، قراردادهای عمومی، تأثیرگذاری بر قوانین، سیاست‌ها و آئین‌نامه‌ها و تأثیرگذاری بر تصمیمات قوه قضائیه پردازنده سؤال می کند و پاسخ‌ها از شماره ۱ (خیلی زیاد) تا ۷ (خیلی کم) رتبه‌بندی می شود.

علاوه بر این، دیگر سازمان‌ها نیز سؤالات تقریباً مشابهی از کارآفرینان و کارشناسان می کنند. برخی از سازمان‌ها، سؤالات خود را از افراد غیرمقيم در کشورها می پرسند و برخی دیگر از کارآفرینان

و کارشناسان مقیم در کشورها سؤال می‌کنند.

جزئیات کامل منابع مورد استفاده در شاخص ادراک فساد و تعداد کشورهایی که تحت پوشش قرار می‌دهند را می‌توانید در جدول ۲ بخش پیوست مشاهده کنید.

۴- وضعیت ایران در شاخص ادراک فساد در سالهای مختلف

همانطور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌گردد، نمره شاخص ادراک فساد (CPI) برای ایران در سال ۲۰۰۳ برابر ۳۰ و کشورمان بین ۱۳۳ کشور در رتبه ۷۸ قرار داشته است. در سال ۲۰۰۴ نمره ایران برابر ۲/۹ و رتبه آن در بین ۱۴۷ کشور به ۸۷ تنزل یافته است. در سال ۲۰۰۵ نیز نمره ایران ۲/۹ بوده و در بین ۱۵۹ کشور در جایگاه ۸۸ قرار گرفته است. نمره ایران در سال ۲۰۰۶ برابر ۲/۷ و رتبه آن در بین ۱۶۳ کشور، ۱۰۶ بوده است. این نمره با دو دهم کاهش در سال ۲۰۰۷ به ۲/۵ و رتبه آن در بین ۱۸۰ کشور به ۱۳۱ کاهش یافته است. در سال ۲۰۰۸ نمره ایران به ۲/۳ و رتبه آن در بین ۱۸۰ کشور به ۱۴۱ تنزل یافته است. سرانجام در سال ۲۰۰۹ نمره کشورمان به ۱/۸ و رتبه کشورمان در بین ۱۸۰ کشور ۱۶۸ بوده است.

رونده رتبه و نمره شاخص ادراک فساد کشورمان از سال ۲۰۰۳ تا

۲۰۰۹ نشان می‌دهد که ایران هم از نظر نمره و هم از نظر رتبه در بین کشورهای جهان و منطقه وضعیت بدتری پیدا کرده است؛ به طوری که نمره ایران که در سال ۲۰۰۳ برابر ۳/۰ بوده در سال ۲۰۰۹ به ۱/۸ کاهش یافته است و رتبه ایران که در سال ۲۰۰۳ بین ۲۰۰۳ کشور، ۷۸ بوده در سال ۲۰۰۹ بین ۱۸۰ کشور به ۱۶۸ تنزل یافته است.

جدول شماره ۱ نمره ایران در شاخص ادراک فساد را در مقایسه با کشورهای منطقه از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۹ نشان می‌دهد. همانطور که از داده‌های این جدول مشخص است در بین کشورهای مذکور کشورمان پس از عراق پایین‌ترین نمره را کسب نموده است. این در حالی است که کشورهای نه چندان مطرحی چون یمن، لیبی و اردن نیز امتیازی بالاتر از ایران کسب نموده‌اند. آنطور که بررسی‌های کارشناسی نهادهای داخلی نشان می‌دهد این داده‌ها با مبانی علمی و واقعیات کشورمان منطبق نمی‌باشد. از این رو لازم است منابع مورد استفاده و نحوه امتیازدهی شاخص مذکور مورد بررسی قرار گیرد تا ضعف‌ها و خطاهای آن شناسایی گردد.

جدول ۱: نمره کشورهای منطقه بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۹

ردیف	نام کشورها	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۴	۲۰۰۳
۱	قطر	۷/۰	۶/۵	۶/۰	۶/۰	۵/۹	۵/۲	۵/۶
۲	امارات	۶/۵	۵/۹	۵/۷	۶/۲	۶/۲	۶/۱	۵/۲
۳	عمان	۵/۵	۵/۵	۴/۷	۵/۷	۵/۸	۵/۸	۶/۱
۴	بحرين	۵/۱	۵/۴	۵/۰	۵/۴	۶/۳	۶/۱	۶/۳
۵	اردن	۵/۰	۵/۱	۴/۷	۵/۳	۵/۷	۵/.	۴/۶
۶	کویت	۴/۱	۴/۳	۴/۳	۴/۸	۴/۷	۴/۶	۵/.
۷	عربستان	۴/۳	۲/۵	۲/۴	۲/۳	۳/۴	۳/۴	۴/۵
۸	لبنان	۲/۵	۲/۰	۲/۰	۲/۶	۲/۱	۲/۷	۳/۰
۹	ليبي	۲/۵	۲/۶	۲/۵	۲/۶	۲/۷	۲/۴	۲/۶
۱۰	يمن	۲/۱	۲/۳	۲/۵	۲/۷	۲/۵	۲/۵	۲/۱
۱۱	ایران	۱/۸	۲/۳	۲/۵	۲/۷	۲/۹	۲/۹	۳/۰
۱۲	سوریه	۲/۶	۲/۱	۲/۴	۲/۹	۳/۴	۳/۴	۳/۴
۱۳	عراق	۱/۵	۱/۳	۱/۵	۱/۹	۲/۲	۲/۱	۲/۲

۵- شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش وضعیت ایران

در سالهای فوق تعداد شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش وضعیت ایران ۳ یا ۴ شاخص بوده است که عبارتند از:

۱- شاخص بنیاد برتسمن (BF)،

۲- شاخص واحد اطلاعات اکونومیست (EIU)،

۳- شاخص بینش جهانی (GI)

۴- شاخص خانه آزادی (FH).

منابع مورد استناد شاخص CPI۲۰۰۹ برای رتبه‌بندی کشورمان شامل این شاخص‌ها است:

۱- شاخص تغییر برتسمن ۱ سال ۲۰۰۹

۲- ریسک خدمات کشوری و پیش‌بینی کشوری ۲۰۰۹

۳- ریسک جهانی خدمات ۳ سال ۲۰۰۹

۱- Bertelsmann Transformation Index

۲- Country Risk Service and Country Forecast

۳- Global Risk Service

۱-۱- شاخص تغییر برتسمن

شاخص تغییر، نام شاخصی است متعلق به بنیاد برتسمن که شامل دو بخش دولتمداری (Status index) و مدیریت (Management index) می‌شود. هر یک از این دو بخش شامل محورهایی است که با استفاده از چند پرسش از صاحبنظران مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌گیرد. شاخص دولتمداری به دو بخش سیاسی و اقتصادی تقسیم می‌شود که در بخش سیاسی وضعیت دموکراسی و در بخش اقتصادی، اقتصاد بازار مورد بررسی قرار می‌گیرد. وضعیت دموکراسی شامل محورها و سوالات زیر است:

۱- وضعیت دولت؛

۱-۱ تا چه میزان انحصار دولت از راه کاربرد زور، کل قلمرو کشور را پوشش می‌دهد؟

۲- گروههای موجود درون جامعه چقدر درباره مقوله شهروندی، توافق نظر داشته و در زمینه مشروعیت دولت - ملت، اجماع نظر دارند؟

۳- مشروعیت دولت و نظم حقوقی آن تا چه میزان بدون دخالت احکام مذهبی، تعیین می‌شوند؟

۴- تا چه میزان ساختارهای پایه اداری، وجود دارند؟

۲- مشارکت سیاسی؛

۱-۲ حاکمان تا چه میزان، بواسطه انتخابات فراغیر، آزاد و

منصفانه تعیین می شوند؟

۲-۲ تا چه میزان، رهبران منتخب دارای توان مؤثر برای حکومت

کردن هستند و یا تا چه میزان، قدرتهای دارای حق و تو و تفرق

گروههای سیاسی وجود دارد؟

۳-۲ گروههای سیاسی و / یا مدنی مستقل چقدر قادر به شکل

گیری و گردھمایی هستند؟

۴-۲ تا چه میزان شهروندان، سازمانها و رسانه های جمعی قادر به

بیان آزاد عقاید خود هستند؟

۳- حاکمیت قانون؛

۱-۳ تفکیک قوا تا چه حد در حکومت وجود دارد (بازرسی ها و

موازنہ ها)؟

۲-۳ قوه قضائیه چقدر مستقل است؟

۳-۳ تا چه میزان، مجازات های حقوقی یا سیاسی برای صاحب

منصبانی که از جایگاه خود، سوء استفاده می کنند وجود دارند؟

۴-۳ آزادیهای مدنی تا چه میزان، تضمین شده و مورد حمایت

قرار گرفته‌اند و شهروندان در صورت نقض این آزادیها چقدر می‌توانند از نهادهای ذی‌ربط شکایت کنند؟

۴- ثبات نهادهای دموکراتیک؛

۱- آیا نهادهای دموکراتیک (از جمله سیستم‌های اجرایی و قضایی) قادر به فعالیت هستند؟

۲- نهادهای دموکراتیک تا چه میزان توسط بازیگران مربوطه، پذیرفته شده یا حمایت می‌شوند؟

۵- یکپارچگی سیاسی و اجتماعی؛

۱- تا چه میزان، سیستم حزبی ریشه‌دار، پایدار و معتل برای بیان و جمع‌بندی منافع اجتماعی وجود دارد؟

۲- تا چه میزان، شبکه‌های مشارکتی یا گروههای فشار برای میانجی‌گری بین جامعه و سیستم سیاسی، وجود دارد؟

۳- میزان موافقت شهروندان با هنجارها و رویه‌های دموکراتیک، چقدر است؟

۴- تا چه میزان، خود- سازماندهی اجتماعی و فرآیند ایجاد سرمایه اجتماعی توسعه یافته‌اند؟

بخش بعدی این شاخص، به وضعیت اقتصاد بازار مربوط است که شامل محورها و پرسشهای زیر است:

۶- سطح اقتصادی- اجتماعی؛

۱-۶ تا چه میزان، بخش‌های قابل ملاحظه‌ای از جمعیت، به خاطر فقر و نابرابری (شکاف‌های درآمدی، جنسیت، آموزش، مذهب، قومیت)، در جامعه نادیده گرفته می‌شوند؟

۷- سازماندهی بازار؛

۱-۷ اصول رقابت بازار محور، تا چه سطحی توسعه یافته‌اند؟

۲-۷ تا چه میزان، مجاری لازم جهت پیشگیری از توسعه کارتل‌ها و انحصارات اقتصادی وجود دارند؟

۳-۷ تجارت خارجی تا چه حد، آزادسازی شده است؟

۴-۷ سیستم بانکداری و بازار سرمایه یکپارچه تا چه میزان شکل گرفته‌اند؟

۸- ثبات قیمت‌ها و ارز؛

۱-۸ کشور تا چه میزان از یک سیاست تورم مناسب و یک سیاست مبادله خارجی مناسب، پیروی می‌کند؟ آیا بانک مرکزی، مستقل است؟

۲-۸ تا چه میزان، سیاست های مالی و بدهی دولت از ثبات اقتصادی کلان، پیروی می کنند؟

۹- مالکیت خصوصی؛

۱-۹ مقامات دولتی چقدر حقوق تعریف شده مالکیت خصوصی را تضمین و فرآیند تملک دارایی را کنترل می کنند؟

۲-۹ تا چه میزان، کمپانیهای خصوصی امکان فعالیت دارند؟ آیا کمپانیهای دولتی، تحت فرآیند خصوصی سازی متناسب با اصول بازار فعالیت می کنند؟

۱۰- نظام رفاهی؛

۱-۱۰ شبکه های امنیت اجتماعی برای جبران فقر و خطرات دیگر نظیر پیری، بیماری یا معلولیت، تا چه میزان وجود دارند؟
۲-۱۰ تا چه میزان، برابری در استفاده از فرصت ها وجود دارد؟

۱۱- عملکرد اقتصادی؛

۱-۱۱ عملکرد اقتصاد بر اساس شاخص های کمی، چگونه است؟

۱۲- پایداری؛

- ۱-۱۲ دغدغه های زیست محیطی چقدر در مباحث اقتصاد کلان،
مد نظر قرار می گیرند؟
- ۲-۱۲ تا چه میزان، نهادهایی قوی برای آموزش ابتدایی، متوسطه و
عالی و همچنین برای تحقیقات و توسعه، وجود دارند؟
- مبنا شاخص مدیریت نیز محورها و سوالات زیر است:
- ۱- سطح مشکلات؛**
- ۱- مشکلات ساختاری، تا چه میزان ظرفیت حکومتی رهبران
سیاسی را محدود می سازند؟
- ۲- سنت های مبتنی بر جامعه مدنی تا چه میزان در کشور وجود
دارد؟
- ۳- تعارضات اخلاقی، مذهبی و اجتماعی، چقدر جدی هستند؟
- ۴- درآمد سرانه ناخالص ملی چقدر است؟
- ۵- شاخص آموزش سازمان ملل به عنوان ملاک سطح آموزشی.
- ۶- دارا بودن دولت و حاکمیت قانون (میانگین مقادیر معیارهای
. (BTI

۲- قابلیت هدایت؛

۱- تا چه میزان، رهبران سیاسی، اولویت های استراتژیک را

وضع و بر آنها پاافشاری می کنند؟

۲-۲ در اجرای سیاست اصلاحی، دولت تا چه میزان کارآمد است؟

۳-۲ مدیریت سیاسی، تا چه حد منعطف و مبتکرانه است؟ آیا از خطاهای گذشته، درس می گیرد؟

۳-۳ بهرهوری منابع؛

۱-۳ دولت تا چه میزان، از منابع اقتصادی و انسانی موجود استفاده مؤثر می کند؟

۲-۳ دولت تا چه میزان، می تواند اهداف متضاد را در قالب سیاستی منسجم، مدیریت کند؟

۳-۳ دولت تا چه میزان قادر است فساد را به شکل موفقیت آمیز مهار کند؟

۴-۱ ایجاد اجماع؛

۱-۴ تا چه میزان بازیگران سیاسی اصلی، در خصوص اقتصاد بازار و دموکراسی، به عنوان اهداف بلندمدت استراتژیک، توافقی نظر دارند؟

۲-۴ تا چه میزان حامیان اصلاح قادر هستند بازیگران دارای

غیردموکراتیک دارای حق و تو را کنار زده و یا در جمع خود، جذب نمایند؟

۳-۴ حاکمیت سیاسی چقدر می‌تواند شکافهای سیاسی را مدیریت کند به گونه‌ای که به صورت تعارضات سازش ناپذیر در نیایند؟

۴-۴ حاکمیت سیاسی تا چه میزان، مشارکت جامعه مدنی در فرآیند سیاسی را میسر می‌سازد؟

۴-۵ حاکمیت سیاسی تا چه میزان، قادر است بین قربانیان و متخلفان بی‌عدالتی، سازش ایجاد کند؟

۵- همکاری بین‌المللی؛

۱-۵ رهبری سیاسی چقدر از حمایت شرکای بین‌المللی برای بهبود سیاست‌های اصلاحات داخلی خود استفاده می‌کند؟

۲-۵ حکومت در روابطش با جامعه بین‌المللی تا چه میزان، به عنوان یک شریک معتبر و قابل اعتماد، عمل می‌کند؟

۳-۵ رهبری سیاسی چقدر مایل به همکاری با کشورهای همسایه در سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی است؟

در سال ۲۰۱۰ رتبه ایران در شاخص وضعیت بنیاد برتسمن ۱۱۱ و در شاخص مدیریت آن ۱۱۸ است. در حالی که رتبه ایران در سال ۲۰۰۸ در همین دو شاخص به ترتیب ۱۰۱ و ۱۱۲ بوده است. موارد

قابل توجه در مقایسه شاخص در دو سال مذکور کاهش چشمگیر مشارکت سیاسی از $\frac{3}{3}$ به $\frac{3}{8}$ ، انسجام سیاسی و اجتماعی از $\frac{3}{7}$ به $\frac{3}{3}$ ، ثبات قیمتها و ارز از $\frac{4}{4}$ به $\frac{3}{3}$ ، مالکیت خصوصی از $\frac{4}{5}$ به $\frac{4}{4}$ ، نظام رفاهی از $\frac{5}{5}$ به $\frac{4}{4}$ ، سطح مشکلات از $\frac{5}{9}$ به $\frac{5}{3}$ ، قابلیت هدایت از $\frac{3}{3}$ به $\frac{2}{7}$ و کارآمدی منابع از $\frac{3}{7}$ به $\frac{2}{3}$ است.

نکته قابل تأکید در بررسی شاخص مذکور این است که با توجه حاکم بودن معیارها و ارزش‌های غربی در این شاخص و به علت تفاوت‌های فرهنگی که بین جوامع در حال توسعه بالاخص کشورهای اسلامی (که دارای ارزش‌های خاص خود هستند) با جوامع توسعه یافته وجود دارد، بسیاری از معیارهای این شاخص با اصول و ارزش‌های اسلامی در تضاد است و به این دلیل علاوه بر مشکلات روش‌شناختی، مبانی نظری اینگونه شاخص‌ها نیز مورد تردید قرار می‌گیرد.

۵- شاخص ریسک جهانی خدمات

ریسک جهانی خدمات شاخصی است که توسط موسسه گلوبال اینسایت منتشر شده و بر اساس این پنج محور به رتبه‌بندی کشورهای مختلف می‌پردازد: ثبات سیاسی و عدم خشونت، اثربخشی دولت، کیفیت تنظیمی، حاکمیت قانون و کنترل فساد. بر این اساس نمره‌ای

بین ۰ تا ۱۰۰ به کشورها اختصاص داده می‌شود که صفر بدترین و ۱۰۰ بهترین وضعیت را نشان می‌دهد. نمره ایران در بخش کنترل فساد این شاخص در سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۸ برابر ۳۰، در سال ۲۰۰۴ برابر با ۲۴، در سال ۲۰۰۰ برابر با ۲۵، در سال ۱۹۹۸ برابر با ۲۵ و در سال ۱۹۹۶ برابر با ۱۵ بوده است.

داده‌های فوق نشان می‌دهد در سالهای اخیر تغییرات زیادی در نمره ایران در بخش‌های مختلف این شاخص صورت نگرفته است.

۵-۳-شاخص ریسک کشوری

ریسک کشوری شاخصی است که موسسه اکونومیست منتشر می‌کند. این شاخص مجموع ۵ شاخص مختلف شامل ریسک حکمرانی، ریسک نقدینگی، ریسک بخش بانکی، ریسک سیاسی و ریسک ساختار اقتصادی است. جدول ۲ وضعیت برخی کشورها را در این شاخص نشان می‌دهد:

جدول ۲: رتبه ایران و برخی کشورها در شاخص ریسک کشوری

رتبه (نوامبر ۲۰۰۷)	رتبه (نوامبر ۲۰۰۸)	کشور
A	BBB	عربستان سعودی
A	A	قطر
A	BBB	کره جنوبی

A	BBB	امارات متحده عربی
BBB	BBB	استرالیا
A	BBB	مالزی
BBB	BBB	هند
BB	B	پاکستان
B	B	ترکیه
BB	B	ایران
C	CC	عراق

رتبه اختصاص داده شده به هر کشور در شاخص ریسک کشوری معنای خاصی دارد که جدول زیر مفهوم هر رتبه را نشان می‌دهد:

شرح رتبه	رتبه	امتیاز
توانایی بالا در بازپرداخت بدهی‌ها و تعهدات تحت هر شرایطی در دوره مورد پیش‌بینی	AAA	۰-۱۲
وجود ظرفیت بازپرداخت تعهدات و بدهی‌ها تحت هر شرایطی	AA	۹-۲۲
توانایی بالا در بازپرداخت تعهدات	A	۱۹-۳۲
توانایی بازپرداخت تعهدات جاری را داشته، اما با تغییر شرایط اقتصادی توانایی پرداخت تغییر می‌کند.	BBB	۲۹-۴۲

توانایی بازپرداخت بدهی های جاری مشروط به شرایط مناسب اقتصادی	BB	۳۹-۵۲
توانایی بازپرداخت بدهی های جاری، اما بسیار شکننده در شرایط مختلف اقتصادی	B	۴۹-۶۲
توانایی بازپرداخت تعهدات وجود دارد، اما تردیدآمیز است.	CCC	۵۹-۷۲
توانایی تقریباً ضعیف در بازپرداخت تعهدات همراه با امکان تسویه برخی از بدهی ها	CC	۶۹-۸۲
توانایی ضعیف در بازپرداخت تعهدات و تسویه مقدار قابل توجهی از بدهی های	C	۷۹-۸۲
توانایی بسیار ضعیف در بازپرداخت تعهدات و امکان تسویه بدهی های جاری و آتی	D	۸۹-۱۰۰

همانطور که بیان شد ریسک کشوری مجموع چند شاخص است.

این شاخص ها عبارتند از: ریسک حکمرانی که بر بدهی و تعهدات مستقیم و غیرمستقیم دولت تاکید دارد، ریسک بخش بانکی که بر اساس میزان ذخایر بانکهای تجاری نزد بانک مرکزی و نیز آزادی عمل بانکها، توانایی آنها در مواجهه با بحرانهای مالی، ارزش داراییهای آنها و ... تعیین می گردد، ریسک سیاسی که ترکیبی از ثبات داخلی و بین المللی، توانایی کشورها در انجام تعهدات خویش،

موقعیت کشورها در بازارهای ارز خارجی و میزان مقبولیت بین‌المللی است، ریسک ساختار اقتصادی که متشکل از موقعیت شاخص‌های کلان اقتصاد و وضعیت ثبات در اقتصاد کلان است و سرانجام ریسک نقدینگی که بر اساس ارزش پول کشور در مقابل سایر ارزها طی یک دوره ۱۲ ماهه تعیین می‌گردد.

به منظور مشاهده رتبه ایران در هر یک از شاخص‌های مذکور به جداول ۴ تا ۸ بخش پیوست مراجعه کنید.

همانطور که از جداول بخش پیوست برمی‌آید به غیر از ریسک سیاسی که مقداری بهبود یافته و ریسک نقدینگی که نوسان داشته رتبه ایران در سایر شاخص‌ها در بازه زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۸ تغییری نداشته است.

در تحلیل نهایی می‌توان گفت مقایسه سه شاخص مورد استناد شفافیت بین‌الملل درباره ایران حاکی از آن است که در فاصله زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ بیشترین میزان تغییر نمره کشورمان در شاخص تغییر بنیاد برتسمن صورت گرفته و در دو شاخص دیگر میزان تغییرات قابل توجه نیست. به این ترتیب می‌توان ادعا کرد دلیل اصلی کاهش رتبه کشورمان در شاخص ادراک فساد، کاهش رتبه ایران در شاخص بنیاد برتسمن است. با این وصف آیا رتبه‌بندی این موسسه در

مورد جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از پشتوانه محکم علمی و عینی
برخوردار باشد؟

۶- ارزیابی انتقادی شاخص CPI و نحوه رتبه‌بندی آن

نقدهای جدی به شاخص ادراک فساد و تعمیم آن به تمام کشورها وارد شده است. به طور کلی شاخص‌های پیمایشی فساد رایج دارای ضعف‌های ماهوی هستند که به مرور زمان مشکل‌ساز می‌شوند. میزان موثق بودن اطلاعات حاصل از نظرسنجی درباره فساد تا حد قابل توجهی نامشخص است. چرا که پاسخ‌دهندگانی که مستقیماً مشمول مصاديق فساد هستند، ممکن است انگیزه‌هایی جهت گزارش نکردن این شمول داشته باشند، ضمن اینکه دیگرانی هم که مشمول فساد نیستند عموماً فاقد اطلاعات دقیق هستند. این همان ضعف ذاتی اندازه‌گیری فساد در مطالعات پیمایشی است، به خصوص زمانی که به تجربه‌های مستقیم از ادراک نمی‌پردازند بلکه بیشتر بر ادارک متمرکز می‌شوند. TI تلاش می‌کند تا این ضعف را با تجمیع اطلاعات ناشی از نظرخواهی‌های چندگانه پوشش دهد. با این وجود، تجمیع اطلاعات در برخی موارد از موفقیت کمتری در مقایسه با موارد دیگر برخوردار است. همانگونه که TI خود نیز اشاره

می‌کند، به عنوان نمونه شاخص ادراک فساد در سال ۲۰۰۱ «شاخصی است مرکب از ۱۴ نظرخواهی و رأی گیری از ۷ مؤسسه مستقل که در بین بازرگانان و متخصصین انجام شده و شامل نظرسنجی‌هایی از ساکنین چه افراد بومی و چه غیربومی». امتیازدهی در مورد کشورهایی که اطلاعاتی از هر ۱۴ نظرسنجی در دسترس باشد، در مقایسه با کشورهایی که براساس حداقل تعداد نظرسنجی‌ها امتیازدهی می‌شوند (این عدد برای سال ۲۰۰۱، سه بوده است)، از اعتبار بیشتری برخوردار است. این امر سبب شکل‌گیری تورش سیستمی در داده‌های TI می‌شود که در اثر آن شاخص تولید شده برای کشورهایی توسعه‌یافته در مقایسه با شاخص کشورهای در حال توسعه، معتبرتر می‌نماید. به بیان دیگر شاخص ادراک فساد در کشورهایی که عموماً فساد کمتری در آنها شایع است، از اعتبار بیشتری برخوردار است.

علاوه بر این، میزان اعتبار شاخص ادراک فساد می‌تواند به مرور زمان کمتر شود. چراکه این شاخص به طور گسترده‌ای تبلیغ شده است و این خطر وجود دارد که مخاطبین نظرسنجی‌ها، به جایی اینکه میزان واقعی فساد موجود را گزارش کنند، با تکیه بر آخرین نتایج شاخص TI منتشر شده، نظرات خویش را تنظیم کنند. این

مثالی خاص از یک مشکل عمومی تر است مبنی بر اینکه ممکن است «پرسش شوندگان تجربیات شخصی خویش را گزارش نکرده و به اطلاعات بدست آمده از دیگران و یا رسانه‌ها تکیه کنند».. شهرت ایجاد شده توسط خود شاخص سبب تقویت قوانین ضدفساد شده یا توجه رسانه‌ها را به فعالیت‌های مصدقاق فساد جلب می‌کند که در اینصورت شاخص، افزایشی را در میزان فسادی که نزد عموم شناخته شده است بوجود می‌آورد. احتمالاً همین امر سبب شده است تا شاخص TI تنها بر اساس نظرسنجی از بازرگانان و متخصصین محاسبه شده و دیگر نظرسنجی‌های گسترده از عموم مردم صورت پذیرد، چرا که آگاهی و حساسیت ایشان نسبت به این شاخص افزایش یافته است. به بیان دیگر ساخته شدن شاخص ممکن است تا حدی خویش-ارجاع^۱ شده و اندازه‌گیری‌ها ممکن است بر خود شاخص تأثیرگذار شوند.

نگرانی‌هایی از این جنس سبب شده است تا پژوهشگران به سمت ساختن شاخص‌های جایگزین سوق داده شده و یا در موقع امکان‌پذیر از اندازه‌گیری‌های عینی فساد به عنوان جایگزین استفاده نمایند. با اینکه جهانی شاخصی را پیشنهاد کرده است که تجمیعی از اطلاعات نظرسنجی‌های چندگانه بوده و بر خلاف شاخص TI که تنها این

^۱- Self-referential

نظرسنجی‌ها را استاندارد می‌کند، به هر یک از آنها بر حسب اعتبار از پیش فرض شده، وزنی را اختصاص می‌دهد. روش وزن‌دهی نیز بر اساس این فرض استوار است که نظرسنجی‌هایی که اعداد آنها همبستگی بیشتری با بقیه نظرسنجی‌ها از همان کشور دارند از کیفیت بیشتری برخوردارند. یکی از این جایگزین‌ها استفاده از ابزارهای نظرسنجی است. در پروژه‌ای که اخیراً از چهار کشور آمریکای لاتین در دسترس قرار گرفته است، هم تعداد افراد نمونه زیاد بوده و هم مجموعه‌ای از سؤالات متumerکز بر تجربیات مستقیم از فساد به نسبت ادراک فساد را دارا می‌باشد. در نهایت اینکه مشابه با مطالعه ما، پروژه مذکور از شاخص‌های پیمایشی دور شده و از شاخص‌های خردتری مانند قیمت عرضه کالاهای پرمصرف و یا شاخص‌های پیگردهای قضایی استفاده می‌کند.

در چهارمین همایش جهانی مبارزه با فساد در برزیل در ژوئن ۲۰۰۵ خانم سورید، مقاله‌ای در نقد جهانشمول بودن شاخص ادراک فساد ارائه داد. این انتقادها در پنج بند عبارتند از:

الف) شاخص ادراک فساد با توجه به تعریف متفاوت قانونی یا غیرقانونی بودن برخی فعالیت‌ها در کشورها باید هماهنگ شود، اما چنین نیست. مثلاً برخی افعال در یک کشور فاسد تلقی می‌شوند، اما

در کشورهای دیگری ممکن است این فعالیت‌ها جنبه فساد نداشته باشند که از جمله می‌توان به انواع هدایا و ... اشاره کرد.

ب) در این شاخص نه تنها بعد بسیار متنوعی از فساد لحاظ نشده، بلکه در خصوص پرسش‌های میدانی شاخص نیز هیچ درک مشترکی حتی در سطح ملی وجود ندارد، چه رسد به مقایسه بین‌المللی.

ج) پاسخ بسیاری از پرسش‌های شاخص ادراک فساد، متکی بر ادراک‌های شخصی و منفرد از میزان فساد است که قابل انتکا نیستند. زیرا منبع اطلاع مردم از وضعیت فساد، عمدتاً دوستان و همکاران، پیش‌فرض‌ها، رسانه‌ها و شایعات هستند که هیچ کدام ضرورتاً واقع‌گرا نیستند.

د) تفاوت میان امتیاز و رتبه کشورها تنها برای تعیین رتبه بالاتر یا پائین‌تر یک کشور مفید است نه مقایسه میزان فساد. مثلاً فساد در کشوری که امتیاز ۴ دارد، نصف کشور با امتیاز ۲ نیست.

ه) کاهش یا افزایش زیاد امتیاز یا رتبه فساد کشورها، تنها از لحاظ آماری معنادار است و ارزش تحلیلی دارد. پس بالارفتن یک یا چند رتبه اندک نسبت به سال پیشین نمی‌تواند مبنای دفاع یا نقد قرار گیرد.

انتقادات دیگری نیز بر شیوه سنجش فساد در شاخص ادراک فساد

وارد شده است. اول اینکه این پیمایش‌ها نظر مردم درباره فساد، و نه خود فساد را می‌سنجدند. ممکن است افراد به اندازه کافی مطلع نباشند و تنها آنچه را که در جامعه رایج است بیان کنند. از آنجا که این شاخص‌ها ذهنی هستند تحت تأثیر جریانات اجتماعی نیز قرار دارند. بنا به اینکه در زمان انجام تحقیق چه نوع گزارش‌هایی درباره فساد در مطبوعات و سایر رسانه‌ها منتشر شده باشد، ذهنیت افراد نسبت به فساد تغییر می‌کند. همچنین، انتشار نتایج حاصل از همین گزارش‌ها در دوره‌های بعدی تحقیق بر نظرات مردم تأثیر می‌گذارد. وقتی در نتایج این تحقیقات به بالا بودن فساد در برخی کشورها اشاره می‌شود، احتمال اینکه در دور بعدی تحقیقات مردم نتایج دوره‌ای قبلی را مرجع پاسخگویی خود قرار دهند زیاد است.

همچنان که بسیاری از محققان نوشته‌اند، پیمایش‌هایی که برای محاسبه این شاخص استفاده می‌شوند دارای حجم نمونه‌های مختلف، سطوح سنجش متفاوت و درباره فساد در عرصه‌های مختلف هستند. برخی از آن‌ها، فساد در کل جامعه را می‌سنجدند و برخی فساد در یک نهاد را ارزیابی می‌کنند. بنابراین ادغام کردن این داده‌ها مشکلات روش‌شناختی متفاوتی دارد. در ضمن شاخص برخی کشورها بر مبنای داده‌های پیمایش‌های متعدد و برخی دیگر بر مبنای

فقط سه پیمایش محاسبه می‌شوند.

برخی محققان نقدهای دیگری نیز به این شیوه از سنجش وارد کرده‌اند. به نظر این محققان این نوع سنجش‌ها بیش از حد به نظرات مشاوران و اهل کسب و کار بها می‌دهند و اساساً از ابتدا برای آنکه داده‌هایی برای کمک به این گروه فراهم آورند ایجاد شدند. انتشار این شاخص‌ها شکایت برخی کشورها را نیز در پی داشته است زیرا اعلام بالا بودن میزان فساد در یک کشور بر میزان سرمایه‌گذاری در آن کشور و ریسک سرمایه‌گذاری مؤثر است.

همچنین در غالب این پیمایش‌ها، تنها رشوه دادن مد نظر قرار گرفته است حال آن‌که فساد در قراردادهای دولتی، فساد در بخش تجارت خارجی و فساد از طریق ارجح دانستن خویشاوندان با فساد رشوه برابر نیستند. همچنین بر فساد کلان^۱ تأکید شده و انواع خرد فساد^۲ فراموش شده است. معلوم نیست که منظور از شدت فساد در این گونه سنجش‌ها چیست و آیا تعداد دفعات وقوع فساد یا مقدار منابعی که به صورت فاسد رد و بدل شده‌اند مد نظر است؟ شدت تأثیرات فساد بر سیاست و اقتصاد مدنظر است یا آن‌که منظور در گیر

۱- Grand corruption
۲- Petty corruption

بودن افراد بیشتر و مهم‌تر است. در ضمن میان فساد سازمان‌یافته و سازمان‌نیافته نیز تمايزی قائل نمی‌شوند.

کافمن و همکارانش از شش افسانه یا تصویر کلیشه‌ای درباره سنجش فساد در ادبیات سخن گفته‌اند. دو مورد از آن‌ها ناظر بر وضعیت شاخص‌های ذهنی در برابر شاخص‌های عینی است. به عقیده آن‌ها این گفته که برای مبارزه با فساد به شاخص‌های عینی نیاز داریم و بررسی شاخص‌های ذهنی فساد نمی‌تواند مبنایی برای طراحی اقدامات عملی و سیاست‌گذاری ضدفساد باشد درست نیست.

از آنجا که فساد مخفیانه رخ می‌دهد ارائه شاخص‌های عینی دقیق ناممکن است. ثانیا هیچ تضمینی نیست که شاخص‌های عینی اطلاعاتی بیشتر از شاخص‌های ذهنی در اختیار ما بگذارند. در ضمن، می‌توان بر مبنای پیمایش ذهنی‌ها درباره فساد، اولویت‌ها را شناخت و میزان تأثیر‌گذاری اقدامات اصلاحی را ارزیابی کرد. در ضمن، دنبال کردن شاخص‌های ذهنی، راهی برای آگاه شدن از میزان تغییر نگرش‌های مردم درباره فساد بر اثر انجام برنامه‌های اصلاحی دولت است.

با این حال نقدهای وارد بر پیمایش‌های ادراک فساد به معنای بی‌حاصل بودن سنجش ادراک فساد نیست. اولاً اینکه راههای موجود

برای سنجش فساد زیاد نیست. ثانیا، این شاخص‌ها اهمیت دارند زیرا ادراکات مردم بر میزان باور آن‌ها به مشروعيت نظام سیاسی، نوع نگرش‌های مردم و فعالان اقتصادی نسبت به سرمایه‌گذاری و نگرش‌های نخبگان نسبت به برنامه‌های مبارزه با فساد تأثیر دارد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

امروزه سنجش فساد از اهمیت خاصی برخوردار شده است زیرا تا زمانی که نتوان میزان فساد را به درستی اندازه‌گیری نمود نمی‌توان اولویت‌بندی سیاستهای مقابله با فساد را مشخص کرد. از این رو موسسات و سازمانهای مختلفی در سطح ملی و فراملی به سنجش میزان فساد مشغول هستند. این کار با روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد که یکی از مهمترین این روشها، سنجش افکار نخبگان و عموم مردم درباره میزان شیوع فساد در کشورهایشان است. شاخص ادراک فساد که یک شاخص ترکیبی است با استفاده از همین روش به رتبه بندی کشورها بر حسب میزان وجود فساد می‌پردازد.

اشکالات مختلفی بر شاخص مذکور وارد شده است از جمله نسبی بودن مفهوم فساد به این معنا که ممکن است عملی در یک کشور فساد محسوب شود و در کشور دیگری محسوب نمی‌شود. از طرفی در این رتبه‌بندی کشورها بر اساس شاخصهای مختلفی ارزیابی

می‌شوند که اعتبار این شاخصها با یکدیگر متفاوت است. مثلاً ممکن است وضعیت ایران با سه شاخص ارزیابی شود در حالی که کشور دیگری با سه شاخص متفاوت مورد بررسی قرار گیرد لذا مقایسه این دو کشور دارای اعتبار بالایی نیست. از سوی دیگر از آنجا که امکان سنجش وضعیت کشورها در تمامی مصادیق فساد امکانپذیر نیست به ناچار برعی از مصادیق انتخاب می‌شود. مثلاً شاخص CPI تاکید زیادی بر رشوه دارد؛ به این ترتیب بر اساس این شاخص رتبه کشوری که میزان پرداخت رشوه در آن بالاست کاهش پیدا می‌کند در حالی که ممکن است آن کشور در سایر مصادیق فساد رتبه بالایی داشته باشد. نکته مهم دیگر آن است که به دلیل تفاوت بافت سیاسی- اجتماعی در کشورهای مختلف به منظور افزایش دقت شاخص‌های فساد، آنها را باید بومی‌سازی نمود به گونه‌ای که با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی این جوامع سازگار گردد. ارزیابی دولتها از میزان فساد در کشورها نیز باید در این شاخص‌ها مدنظر قرار گیرد زیرا بهترین نهادی که می‌تواند در مورد میزان شیوع فساد در یک کشور اظهارنظر نماید دولتها هستند.

در رتبه‌بندی سال ۲۰۰۹ شاخص ادراک فساد، کشورمان در جایگاه ۱۶۸ قرار گرفته که با توجه به رتبه ۱۴۱ در سال ۲۰۰۸، ۲۷ پله

تنزل رتبه داشته است. در این رتبه‌بندی از سه منبع برای بررسی وضعیت فساد در کشورمان استفاده شده است که این میزان کمترین تعداد منبع لازم جهت گنجاندن یک کشور در لیست این شاخص محسوب می‌شود. شاخصهای مورد استفاده در مورد کشورمان شامل شاخص تغییر بنیاد برتسمن، شاخص ریسک خدمات جهانی موسسه بینش جهانی و شاخص ریسک کشوری واحد اطلاعات اکونومیست است. در بین سه شاخص مذکور رتبه ایران در شاخص تغییر کاهش داشته است اما در شاخص ریسک خدمات جهانی و ریسک کشوری تغییر محسوسی مشاهده نمی‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت تنزل جایگاه ایران تا حدود زیادی به کاهش رتبه ایران در شاخص تغییر بنیاد برتسمن مربوط است. این نکته در عین آنکه اعتبار شاخص CPI در مورد ایران را کاهش می‌دهد اما نشان می‌دهد با تعامل و ارائه نقطه‌نظرات علمی و منطقی و بیان موضوعاتی که باعث کاهش رتبه ایران شده است، می‌توان کشورمان را به جایگاه شایسته خود بازگرداند.

انتشار شاخص‌های فساد خواسته یا ناخواسته بر جایگاه سیاسی و بین‌المللی، ریسک فعالیتهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری و نیز اعتماد مردم به دولت تاثیر بسزایی دارد و از ابعاد مختلف موجود اثرات

گوناگون بر کشورهاست. هرچند این شاخص‌ها بعضاً مبتنی بر نظرات اهل فن و کارشناسان داخلی و خارجی است اما دیدگاه خاص سیاسی نیز در انجام این شاخص‌ها اثرگذار است. این موضوع بهویژه در خصوص کشورمان که مورد تبلیغات سوء بسیاری از دولتهاي سلطه‌گر است مصدق دارد و از این رو شایه نگاه سیاسی در مورد ایران همیشه وجود دارد.

از این رو ضمن آنکه لازم است سازمان TI خود دولتها را برای ارزیابی و مقابله با فساد تجهیز نماید، اندازه‌گیری فساد نیز باید بخشی از برنامه کلی مبارزه با فساد در سطح جهان باشد و این کار بدون تدوین برنامه کلی مبارزه با فساد امکان‌پذیر نیست و در صورت انجام شدن هم باید انتظار نتیجه زودبازدهی از آن داشت.

با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی(مدظلهالعالی) در مقابله نظام با فساد در هر شکل آن که در قالب فرمان هشت ماده‌ای معظم له تبلور یافته است و نیز توجه سایر مقامات عالیرتبه نظام و عزم و اراده جدی نظام برای برخورد با این پدیده، به نظر می‌رسد در قالب برنامه‌ای راهبردی با سازوکارهای ویژه بتوان اقدامات موثری در جهت رفع برخی از مشکلات و نارسائیها انجام داد.

ارتقای جایگاه کشورمان در شاخص‌های بین‌المللی نیازمند دو

دسته اقدامات عمومی و خاص است.

- الف- اقدامات عمومی جهت بهبود وضعیت کشورمان در شاخص‌های مربوط به فساد را می‌توان در این موارد خلاصه نمود:
- ۱- افزایش تعامل با موسسات و نهادهای غیردولتی و بین‌المللی بی‌طرف و عضویت و مشارکت فعال در آنها علیرغم وجود شایعه جهت‌گیری سیاسی برخی از آنها؛
 - ۲- ارسال گزارش برنامه‌ها و اقدامات ضدفساد جمهوری اسلامی ایران در مقابله با فساد به این قبیل موسسات به منظور اطلاع هرچه بیشتر آنها از فعالیتهای کشورمان در این زمینه؛
 - ۳- دعوت از مسئولین نهادهای بین‌المللی موثر در امر مبارزه با فساد برای بازدید از کشورمان و حضور موثرتر در همایش‌ها و سمینارهای منطقه‌ای و جهانی؛
 - ۴- فرهنگ‌سازی و گسترش فرهنگ ضدفساد در کشور با استفاده از تالیف و ترجمه کتاب، مقاله و گزارش در این زمینه؛
 - ۵- اطلاع از قوانین، مقررات و تجربیات سایر کشورها در مقابله با فساد؛
 - ۶- برگزاری کارگاههای آموزشی با کمک نهادها و سازمانهای بین‌المللی از جمله دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل

متحد (UNODC) و بانک جهانی در راستای ارائه آموزش‌های مربوط به نحوه کشف و مبارزه با فساد و استفاده از تجارب جهانی در این خصوص و انجام پژوهش‌های میدانی و تخصصی جهت احصاء میزان ادراک جامعه از فساد، گلوگاهها و نقاط فسادخیر و نیز میزان واقعی فساد در جامعه؟

۷- بررسی شاخص‌های الگوی حکمرانی خوب در کاهش فساد و بهبود شاخص‌های این الگو با انجام اقدامات زیر:

الف- مبارزه موثر و قاطع با پدیده شوم فساد در ابعاد مختلف آن با تمسک به فرمان هشت ماده‌ای مقام معظم رهبری؛

ب- پاسخگو نمودن هرچه بیشتر مسئولان و مدیران نظام اداری و تقویت فرهنگ مسئولیت‌پذیری در آنها از طریق گسترش هرچه بیشتر نظارت و حسابرسی؛

ج- افزایش شفافیت فعالیت سازمانها و موسسات مختلف به ویژه نهادهای انقلابی؛

د- افزایش مشارکت مردم در فعالیتهای اقتصادی با رفع موانع و انحصارات و احترام به فرهنگ نقد؛

ه- گسترش فرهنگ قانونمداری از طریق برخورد موثر با قانون- شکنان و عدم اغماض در برخورد با آنها به ویژه دانه درشت‌ها؛

ی- افزایش کارآیی و اثربخشی نظام اداری از طریق تعریف مکانیسمهای دقیق ارزیابی عملکرد و اعمال دقیق نظام ارتقای رتبه و جایگاه؛

۸- رفع موازی کاری و هماهنگی و اجرای برنامه‌های مشترک توسط نهادهای نظارتی کشور (از طریق شورای هماهنگی دستگاههای نظارتی) و تدوین استراتژی جامع مبارزه با فساد در کشور؛

۹- تقویت جایگاه قانونی و مکانیسمهای اجرایی سازمان بازرگانی کل کشور؛

۱۰- اجرایی نمودن ماده ۶ کنوانسیون ملل متحد برای مقابله با فساد مبنی بر ایجاد نهاد مستقل مبارزه کننده با فساد (بر اساس اصول اساسی نظام حقوقی کشور) در راستای نظارت و هماهنگی بر اجرای سیاستهای ضدفساد، افزایش نشر آگاهی درباره پیشگیری از فساد و تامین منابع مالی و انسانی لازم (کارکنان متخصص) و ارائه آموزش‌های لازم به این کارکنان؛

۱۱- تهییه شاخصهای بومی سنجش فساد در سطح دستگاهی، استانی و ملی منطبق با موازین دینی، فرهنگی و شرایط اقتصادی و سیاسی کشورمان و ارسال گزارش‌های حاصله به مراجع بین‌المللی؛

ب- راهکارهای خاص با توجه به محورهای مورد تاکید شاخص-

های مورد استناد CPI مطرح می‌گردد. به این ترتیب و با در نظر گرفتن شاخص برتسمن و کاهش نمره ایران در برخی محورهای این شاخص، به منظور ارتقای وضعیت کشورمان راهکارهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

- ۱- هماهنگ نمودن سیاست‌ها در بخش‌های مختلف نظام و رفع تضاد سیاست‌های بین‌بخشی؛
- ۲- فراهم نمودن زمینه اجرای کامل اصول قانون اساسی فارغ از برداشت‌های سلیقه‌ای بهویژه اصول مربوط به کرامت انسان و آزادیهای مشروع؛
- ۳- تعامل و وسعت‌نظر در برخورد با رسانه‌ها، مطبوعات و روزنامه‌نگاران؛
- ۴- ایجاد ثبات در اقتصاد کلان از طریق اعمال سیاست‌های پولی و مالی مناسب و جلوگیری از افزایش تورم؛
- ۵- توجه به سازمان‌های غیردولتی (NGO‌ها) خصوصاً در زمینه پیشگیری از فساد و بستر سازی جهت گسترش فعالیت آنها؛
- ۶- فراهم نمودن فرصت برابر برای همه شهروندان در زمینه آموزش، اشتغال و فرآیندهای احقيق حقوق شهروندی؛ بر اساس شاخص‌های موسسه اکونومیست نیز پیشنهادات زیر

جهت ارتقای وضعیت کشورمان پیشنهاد می‌گردد:

- ۱- طراحی سیاستهایی برای کنترل تورم، کاهش بیکاری و افزایش ارزش پول ملی؛
 - ۲- احیای ساختارهای مدیریتی کشور از جمله سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور؛
 - ۳- بازنگری در فرآیندهای اداری و اصلاح سیاست گزینش، پرداخت و ارتقاء در نظام اداری و توجه به اصل شایسته‌سالاری در انتصاب کارگزاران دولتی؛
 - ۴- نظارت بیشتر بر فعالیتهای پولی و مالی کشور خصوصاً در اعطای تسهیلات بانکی؛
 - ۵- اجرای قانون مبارزه با پولشویی و آیین‌نامه مربوطه در بانکهای کشور و همکاری بیشتر با نهادهای بین‌المللی فعال در این حوزه همچون گروه کاری اقدامات مالی برای مبارزه با پولشویی FATF، گروه اگموند وغیره؛
 - ۶- کارآمد نمودن هرچه بیشتر نظام بانکی با گسترش خدمات در قالب دولت الکترونیک؛
- در پایان ذکر این نکته لازم به نظر می‌رسد که جمهوری اسلامی ایران به عنوان نظامی برخواسته از انقلابی مردمی به زمامت رهبران

دینی، دارای ارزشها و هنگارهای بومی و ملی خود است که این ارزشها در مقابل ظلم و جور دولتهای سلطه‌گر می‌باشد. نظام اسلامی هدف خود را برقاری عدالت و ارزش‌های انسانی و اسلامی و مقابله با فساد در هر شکل آن قرار داده و از این رو ممکن است ارزش‌های حاکم بر این سرزمین کهن با بسیاری از ارزش‌های جوامع دیگر و از جمله کشورهای غربی متفاوت باشد. در ۳۰ سال گذشته برنامه‌های مختلفی در جهت دستیابی به این هدف والا تهیه و تدوین شده است که از آن جمله می‌توان به سند چشم‌انداز و تدوین و چهار برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اشاره کرد. این برنامه‌ها که بر اساس رهنمودهای بنیانگذار انقلاب اسلامی(ره) و مقام معظم رهبری(مد ظله‌العالی) و با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان و اهل فن تهیه گردیده مبتنی بر روحیه عدالت‌طلبی و آزادی‌خواهی نظام اسلامی بوده و با هدف محظوظ گونه بی‌عدالتی و فساد در جامعه اسلامی تدوین و اجرا گردیده است.

ارزش‌های حاکم بر شاخص‌های تدوین شده از سوی موسسات و سازمانهای غربی غالباً متفاوت از ارزش‌های جوامع اسلامی به ویژه جمهوری اسلامی ایران است و به این دلیل برخی از معیارهای موجود در اینگونه شاخص‌ها برای مردم و مسئولان نظام قابل پذیرش نیست.

با این حال جمهوری اسلامی ایران سعی نموده تا حد ممکن ضمن تعامل با دولتهای مختلف در سطح جهان غیر از دولتهای غاصب و سلطه‌گر، به تبادل دیدگاهها و نظرات خود پردازد. اما برخی دولتهای سلطه‌جو که ارزش‌های دینی و ملی ایرانیان را در مقابل ارزش‌های دنیوی و غیرانسانی خود می‌دانند سعی دارند به هر وسیله‌ای موقعیت و جایگاه کشورمان در مناسبات بین‌المللی را تضعیف نمایند. این کار با استفاده از روش‌های مختلفی صورت گرفته و می‌گیرد که یکی از آنها ارائه آمارهای نادرست و مغشوš درباره وضعیت کشورمان در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است. از این رو جمهوری اسلامی بر خود فرض می‌داند که با ارائه واقعیات و اطلاعات صحیح، به روشنگری افکار عمومی جهان درباره شرایط داخلی کشورمان پردازد.

پیوست‌ها

جدول ۱: رتبه‌بندی شاخص ادراک فساد سال ۲۰۰۹

ردیف به	کشور	امتیاز CPI ۲۰۰۹	پیمایش‌های مورد استفاده	حد اطمینان
۱	زلاندنو	۹.۴	۶	۹.۱ - ۹.۵
۲	دانمارک	۹.۳	۶	۹.۱ - ۹.۵
۳	سنگاپور	۹.۲	۹	۹.۰ - ۹.۴
۴	سوئد	۹.۲	۶	۹.۰ - ۹.۳
۵	سوئیس	۹.۰	۶	۸.۹ - ۹.۱
۶	فنلاند	۸.۹	۶	۸.۴ - ۹.۴
۷	هلند	۸.۹	۶	۸.۷ - ۹.۰
۸	استرالیا	۸.۷	۸	۸.۳ - ۹.۰
۹	کانادا	۸.۷	۶	۸.۵ - ۹.۰
۱۰	ایسلند	۸.۷	۴	۷.۵ - ۹.۴
۱۱	نروژ	۸.۶	۶	۸.۲ - ۹.۱
۱۲	هنگ کنگ	۸.۲	۸	۷.۹ - ۸.۵
۱۳	لوکزامبورگ	۸.۲	۶	۷.۶ - ۸.۸
۱۴	آلمان	۸.۰	۶	۷.۷ - ۸.۳
۱۵	ایرلند	۸.۰	۶	۷.۸ - ۸.۴
۱۶	اتریش	۷.۹	۶	۷.۴ - ۸.۳
۱۷	ژاپن	۷.۷	۸	۷.۴ - ۸.۰
۱۸	انگلستان	۷.۷	۶	۷.۳ - ۸.۲
۱۹	آمریکا	۷.۵	۸	۶.۹ - ۸.۰

۶.۶ - ۸.۲	۴	۷.۴	باریادوس	۲۰
۶.۹ - ۷.۳	۶	۷.۱	بلژیک	۲۱
۵.۸ - ۸.۱	۶	۷.۰	قطر	۲۲
۶.۷ - ۷.۵	۳	۷.۰	سنٹ لوسیا	۲۳
۶.۵ - ۷.۳	۶	۶.۹	فرانسه	۲۴
۶.۵ - ۶.۹	۷	۶.۷	شیلی	۲۵
۶.۴ - ۷.۱	۵	۶.۷	اروگونه	۲۶
۶.۱ - ۷.۱	۴	۶.۶	قبرس	۲۷
۶.۱ - ۶.۹	۸	۶.۶	استونی	۲۸
۶.۳ - ۶.۹	۸	۶.۶	اسلوونی	۲۹
۵.۵ - ۷.۵	۵	۶.۵	امارات متحده عربی	۳۰
۴.۹ - ۷.۵	۳	۶.۴	سنٹ وینسنت	۳۱
۵.۴ - ۶.۷	۶	۶.۱	اسرائیل	۳۲
۵.۵ - ۶.۶	۶	۶.۱	اسپانیا	۳۳
۴.۹ - ۶.۷	۳	۵.۹	دومینیکا	۳۴
۵.۵ - ۶.۲	۶	۵.۸	پرتغال	۳۵
۵.۲ - ۶.۳	۴	۵.۸	پورتوريکو	۳۶
۵.۱ - ۶.۳	۶	۵.۶	بوتسوانا	۳۷
۵.۴ - ۵.۹	۹	۵.۶	تایوان	۳۸
۴.۷ - ۶.۴	۴	۵.۵	بروئنی	۳۹
۴.۴ - ۶.۵	۵	۵.۵	عمان	۴۰
۵.۳ - ۵.۷	۹	۵.۵	گرہ جنوبی	۴۱
۵.۰ - ۵.۹	۶	۵.۴	مانوریتیس	۴۲
۴.۷ - ۵.۹	۵	۵.۳	کاستاریکا	۴۳

۳.۳ - ۶.۹	۳	۵.۳	ماکاتو	۴۴
۴.۰ - ۶.۲	۴	۵.۲	مالت	۴۵
۴.۲ - ۵.۸	۵	۵.۱	بحرين	۴۶
۳.۳ - ۷.۰	۳	۵.۱	کیپ ورد	۴۷
۴.۶ - ۵.۷	۸	۵.۱	مغارستان	۴۸
۴.۳ - ۵.۶	۴	۵.۰	بوتان	۴۹
۳.۹ - ۶.۱	۷	۵.۰	اردن	۵۰
۴.۵ - ۵.۵	۸	۵.۰	لهستان	۵۱
۴.۳ - ۵.۶	۸	۴.۹	جمهوری چک	۵۲
۴.۴ - ۵.۴	۸	۴.۹	لیتوانی	۵۳
۳.۰ - ۶.۷	۳	۴.۸	سیشل	۵۴
۴.۳ - ۴.۹	۸	۴.۷	آفریقای جنوبی	۵۵
۴.۱ - ۴.۹	۶	۴.۵	لتونی	۵۶
۴.۰ - ۵.۱	۹	۴.۵	مالزی	۵۷
۳.۹ - ۵.۱	۶	۴.۵	نامیبیا	۵۸
۳.۳ - ۵.۲	۳	۴.۵	ساموا	۵۹
۴.۱ - ۴.۹	۸	۴.۵	اسلوواکی	۶۰
۳.۵ - ۵.۱	۳	۴.۴	کوبا	۶۱
۳.۹ - ۴.۹	۷	۴.۴	ترکیه	۶۲
۳.۸ - ۴.۹	۶	۴.۳	ایتالیا	۶۳
۳.۱ - ۵.۲	۵	۴.۳	عربستان سعودی	۶۴
۳.۰ - ۵.۵	۶	۴.۲	تونس	۶۵

۳.۷ - ۴.۵	۸	۴.۱	کرواسی	۶۶
۳.۴ - ۴.۷	۷	۴.۱	گرجستان	۶۷
۳.۲ - ۵.۱	۵	۴.۱	کویت	۶۸
۳.۲ - ۴.۶	۷	۳.۹	غنا	۶۹
۳.۵ - ۴.۴	۵	۳.۹	مونته نگرو	۷۰
۳.۲ - ۴.۵	۸	۳.۸	بلغارستان	۷۱
۳.۴ - ۴.۲	۶	۳.۸	مقدونیه	۷۲
۳.۲ - ۴.۳	۶	۳.۸	یونان	۷۳
۳.۲ - ۴.۲	۸	۳.۸	رومانی	۷۴
۳.۳ - ۴.۳	۷	۳.۷	برزیل	۷۵
۳.۱ - ۴.۳	۷	۳.۷	کلمبیا	۷۶
۳.۴ - ۴.۱	۷	۳.۷	پرو	۷۷
۳.۰ - ۴.۷	۳	۳.۷	سورینام	۷۸
۲.۸ - ۴.۴	۷	۳.۶	بورکینا فاسو	۷۹
۳.۰ - ۴.۲	۹	۳.۶	چین	۸۰
۳.۰ - ۴.۷	۳	۳.۶	سوئیزلند	۸۱
۳.۰ - ۴.۳	۴	۳.۶	ترینیداد و توباغو	۸۲
۳.۳ - ۳.۹	۶	۳.۵	صریستان	۸۳
۳.۰ - ۳.۸	۵	۳.۴	السالوادور	۸۴
۳.۰ - ۳.۹	۵	۳.۴	گواتمالا	۸۵
۳.۲ - ۳.۶	۱۰	۳.۴	ہند	۸۶
۳.۱ - ۳.۷	۵	۳.۴	پاناما	۸۷
۳.۰ - ۳.۸	۹	۳.۴	تایلند	۸۸
۲.۸ - ۳.۸	۶	۳.۳	لسوتو	۸۹

۲.۷ - ۳.۹	۷	۳.۳	مالاوی	۹۰
۳.۲ - ۳.۵	۷	۳.۳	مکزیک	۹۱
۲.۷ - ۴.۰	۶	۳.۳	مولداوی	۹۲
۲.۸ - ۳.۹	۶	۳.۳	مراکش	۹۳
۲.۹ - ۳.۷	۴	۳.۳	روآندا	۹۴
۳.۰ - ۳.۳	۶	۳.۲	آلبانی	۹۵
۲.۳ - ۴.۷	۳	۳.۲	واناتو	۹۶
۱.۹ - ۳.۸	۳	۳.۱	لیبریا	۹۷
۲.۸ - ۳.۴	۷	۳.۱	سریلانکا	۹۸
۲.۶ - ۳.۴	۷	۳.۰	بوسنی	۹۹
			هرزگوین	
۲.۹ - ۳.۲	۵	۳.۰	جمهوری دومینیکن	۱۰۰
۲.۸ - ۳.۳	۵	۳.۰	جامائیکا	۱۰۱
۲.۸ - ۳.۲	۷	۳.۰	ماداگاسکار	۱۰۲
۲.۵ - ۳.۶	۷	۳.۰	نگال	۱۰۳
۲.۶ - ۳.۳	۳	۳.۰	تونگا	۱۰۴
۲.۸ - ۳.۲	۷	۳.۰	زامبیا	۱۰۵
۲.۶ - ۳.۱	۷	۲.۹	آرژانتین	۱۰۶
۲.۳ - ۳.۴	۶	۲.۹	بنین	۱۰۷
۲.۶ - ۳.۱	۳	۲.۹	گابون	۱۰۸
۱.۶ - ۴.۰	۵	۲.۹	گامبیا	۱۰۹
۲.۷ - ۳.۰	۵	۲.۹	نیجر	۱۱۰
۲.۵ - ۳.۱	۶	۲.۸	الجزایر	۱۱۱

۲.۳ - ۲.۲	۴	۲.۸	جیبوتی	۱۱۲
۲.۶ - ۳.۱	۶	۲.۸	مصر	۱۱۳
۲.۴ - ۳.۲	۹	۲.۸	اندونزی	۱۱۴
۲.۳ - ۳.۳	۳	۲.۸	کریباتی	۱۱۵
۲.۴ - ۳.۲	۶	۲.۸	مالی	۱۱۶
۲.۴ - ۳.۳	۳	۲.۸	سائوتومه و پرانسیپ	۱۱۷
۲.۳ - ۳.۲	۳	۲.۸	جزایر سلیمان	۱۱۸
۱.۹ - ۳.۹	۵	۲.۸	توگو	۱۱۹
۲.۶ - ۲.۸	۷	۲.۷	ارمنستان	۱۲۰
۲.۴ - ۳.۱	۶	۲.۷	بولیوی	۱۲۱
۲.۴ - ۲.۹	۷	۲.۷	اتیوبی	۱۲۲
۲.۱ - ۳.۳	۷	۲.۷	قراقدستان	۱۲۳
۲.۴ - ۳.۱	۷	۲.۷	مغولستان	۱۲۴
۲.۴ - ۳.۱	۹	۲.۷	ویتنام	۱۲۵
۱.۶ - ۳.۸	۴	۲.۶	اریتره	۱۲۶
۲.۵ - ۲.۷	۴	۲.۶	گویان	۱۲۷
۲.۲ - ۲.۹	۵	۲.۶	سوریه	۱۲۸
۲.۴ - ۲.۹	۷	۲.۶	تanzانیا	۱۲۹
۲.۲ - ۲.۸	۶	۲.۵	هندوراس	۱۳۰
۱.۹ - ۳.۱	۳	۲.۵	لبنان	۱۳۱
۲.۲ - ۲.۸	۶	۲.۵	لیبی	۱۳۲
۱.۸ - ۳.۲	۴	۲.۵	مالدیو	۱۳۳
۲.۰ - ۳.۳	۷	۲.۵	موریتانی	۱۳۴
۲.۳ - ۲.۸	۷	۲.۵	موزامبیک	۱۳۵

۲.۳ - ۲.۷	۶	۲.۵	نیکاراگوئه	۱۳۶
۲.۲ - ۲.۷	۷	۲.۵	نیجریه	۱۳۷
۲.۱ - ۲.۸	۷	۲.۵	اوگاندا	۱۳۸
۲.۰ - ۲.۸	۷	۲.۴	بنگلادش	۱۳۹
۲.۰ - ۲.۸	۴	۲.۴	پلاروس	۱۴۰
۲.۱ - ۲.۷	۷	۲.۴	پاکستان	۱۴۱
۲.۱ - ۲.۷	۹	۲.۴	فیلیپین	۱۴۲
۲.۰ - ۲.۶	۷	۲.۳	آذربایجان	۱۴۳
۱.۶ - ۲.۳	۳	۲.۳	کومور	۱۴۴
۲.۰ - ۲.۶	۶	۲.۳	نپال	۱۴۵
۱.۹ - ۲.۶	۷	۲.۲	کامرون	۱۴۶
۲.۰ - ۲.۵	۵	۲.۲	اکوادور	۱۴۷
۱.۹ - ۲.۵	۷	۲.۲	کنیا	۱۴۸
۱.۹ - ۲.۴	۸	۲.۲	سوریه	۱۴۹
۱.۹ - ۲.۴	۵	۲.۲	سیراللون	۱۵۰
۱.۸ - ۲.۶	۵	۲.۲	تیمور	۱۵۱
۲.۰ - ۲.۶	۸	۲.۲	اوکراین	۱۵۲
۱.۷ - ۲.۸	۷	۲.۲	زیمبابوه	۱۵۳
۱.۸ - ۲.۴	۷	۲.۱	ساحل عاج	۱۵۴
۱.۷ - ۲.۵	۵	۲.۱	پاپوآ گینه نو	۱۵۵
۱.۷ - ۲.۵	۵	۲.۱	پاراگوئه	۱۵۶
۱.۶ - ۲.۵	۴	۲.۱	یمن	۱۵۷
۱.۸ - ۲.۲	۸	۲.۰	کامبوج	۱۵۸

۱.۹ - ۲.۲	۴	۲.۰	آفریقای مرکزی	۱۵۹
۱.۶ - ۲.۶	۴	۲.۰	لانوس	۱۶۰
۱.۶ - ۲.۵	۸	۲.۰	تاجیکستان	۱۶۱
۱.۸ - ۱.۹	۵	۱.۹	آنگولا	۱۶۲
۱.۶ - ۲.۱	۵	۱.۹	کنگو	۱۶۳
			برازاویل	
۱.۷ - ۲.۱	۵	۱.۹	جمهوری دموکراتیک کنگو	۱۶۴
۱.۸ - ۲.۰	۳	۱.۹	گینه بیسانو	۱۶۵
۱.۸ - ۲.۱	۷	۱.۹	قرقیزستان	۱۶۶
۱.۸ - ۲.۰	۷	۱.۹	ونزوئلا	۱۶۷
۱.۷ - ۱.۹	۳	۱.۸	ایران	۱۶۸
۱.۶ - ۱.۹	۳	۱.۸	گینه استوایی	۱۶۹
۱.۷ - ۱.۸	۵	۱.۸	گینه	۱۷۰
۱.۴ - ۲.۳	۳	۱.۸	هائیتی	۱۷۱
۱.۶ - ۲.۰	۶	۱.۸	بوروندی	۱۷۲
۱.۷ - ۱.۹	۴	۱.۸	ترکمنستان	۱۷۳
۱.۵ - ۱.۸	۶	۱.۷	ازبکستان	۱۷۴
۱.۵ - ۱.۷	۶	۱.۶	چاد	۱۷۵
۱.۲ - ۱.۸	۳	۱.۵	عراق	۱۷۶
۱.۴ - ۱.۷	۵	۱.۵	سودان	۱۷۷
۰.۹ - ۱.۸	۳	۱.۴	میانمار	۱۷۸

۱.۰ - ۱.۵	۴	۱.۳	افغانستان	۱۷۹
۰.۹ - ۱.۴	۳	۱.۱	سومالی	۱۸۰

جدول ۲: منابع مورد استفاده در شاخص CPI و تعداد کشورهای مشمول

ردیف	نام اطلاعاتی	تاریخ انتشار	نوع معاشر	موضع سوال	تعداد کشورهای نسبتی
۲۸	Asian Development Bank (بانک توسعه آسیاتی)	۲۰۰۸	کارشناسان و کارمندان داخلی و خارج پلیتک های کشور	گزارشگران متافعال، اینحراف سرمایه‌گذاریها و صحتی موقوفیت‌ها و تلاش‌های مبارزه با فساد	کشور
۵۲	African Development Bank (بانک توسعه آفریقایی)	۲۰۰۸	کارشناسان و کارمندان داخلی و خارج پلیتک های کشور	گزارشگران متافعال، اینحراف سرمایه‌گذاریها و صحتی موقوفیت‌ها و تلاش‌های مبارزه با فساد	کشور
۱۶۸	Bertelsmann Foundation (مؤسسه برتلسمان)	۲۰۰۹	شناخت شدید بررسی	خبرنگاران محلي و کارشناسان داخلی و خارج سازمانها	کشورهای (کشورهای کمرنگ نوسعه نامحدود و در حال کذا)
۷۵	World bank (IDA and IBRD) (بانک جهانی (بانک بین‌المللی توسعه‌آری و توسعه و چشم نویسه بین‌المللی)	۲۰۰۸	ارزیابی و پیگیری‌ها و سیاست‌ها نهادی کشور	کارشناسان و کارمندان داخلی و خارج پلیتک های کشور	کشور
۱۶۶	Economist Intelligence (واحد پیش‌بینی اقتصادی)	۲۰۰۹	پست پیش کشوری + پست خدمات کشوری	کارشناسان کارشناسان از امارات معموسی بر این نفع شخصی با خوبی	کشور
۲۹	Freedom House (خانه آزادی)	۲۰۰۹	تحلیل کشورها	از پژوهشگران کارشناسان در کشور مربوطه	کشور
۴۳	Global Insights. Formerly world Markets Research Center (مرکز بروزمند بازارهای جهانی)	۲۰۰۹	رتبه بندی رسانک کشورها	از پژوهشگران کارشناسان کارمندان	کشور

۵۵	گشود	بودجه دار عدم وجود انسان و رسمیت	دیده بر عالی و پیش اچاری (کمالی های بین المللی)	۲۰۰۸	سازمانه ر قایقیهای	IMD International, Switzerland, world Competitiveness Center (مرکز رقابت بازار جهانی)	IMD	۸
۱۵۵	گشود	فکاهه از رشوه وزاری دیانتی گرفته تا امتناع های دیده بر	کارگذار ماهی و خریده ایان سازمانی محل	۲۰۰۷	بودجه عالی حکومتی	Merchant International Group (کمودیت بازار اکران بین المللی)	MIG	۹
۱۵	گشود	کیمیت رسیدگی به موضوع فضاد پیشگیری اقتصادی	بازگذار خارج از گشود	۲۰۰۸	سازمانه ر امنیت سیاسی	Political and Economic Risk Consultancy مساواه رسیک سیاسی و اقتصادی	PERC	۱۰
۱۵	گشود	«کنسل» فساده ایان و غصیت کارکار ارسطوح فساد در فواید ملتهه فقطه و مجرمه و حضیضه ای وصول مالیات و لبر و غصیت پیشگیری نتیجه ای دادگستری و خدمات دولتی بی رساند	بینالی کارسازان تبع کشود این ۷ یا ۴۰ نفر در هزارگذار	-۲۰۰۶ ۲۰۰۵	کیمیت افریقا حکومت افریقا	United Nations Economic Commission for Africa کمیسیون اقتصادی ملل نهاد برای افریقا	UNE CA	۱۱
۲۸	گشود	مدونویت النشست سیاسی از پرداختها و روش های مربوط به وظایف متخلف دولت	دیده بر سازمانی های بین المللی و بین المللی	-۲۰۰۹ ۲۰۰۸	کیمیت رقابت دیده بر چهاری	World Economic Forum جمعیت جهانی اقتصاد	WEF	۱۲
۱۳۴	گشود							

جدول ۳: مقایسه وضعیت ایران در شاخص تغییر بنیاد برتسمن سالهای ۲۰۱۰ و ۲۰۰۸

۲۰۰۸	۲۰۱۰	روتبه بنیادی شاخص غذابرده	۲۰۰۸	۲۰۱۰	روتبه بنیادی شاخص وضعیت
۱۱۳	۱۱۸	۱- شاخص مدیریت	۱۰۱	۱۱۱	شاخص وضعیت
۲/۸۰	۲/۲۹	۱- سطح مشکلات	۴/۱۸	۳/۸۶	۱- وضعیت اندیاد بازار
۵/۹	۵/۳	محدودیت‌های ماختاری	۴	۴	۱- سطح اقتصادی اجتماعی
۸	۷	مشتهای جامعه مدنی	۴	۴	۲- موقع اقتصادی اجتماعی
۷	۷	شدت تعارض	۲/۸	۳	۲- سازماندهی بازار
۴	۴	GNI مقیاس	۳	۳	۳- رقابت در بازار
۵	۴	مقیاس شاخص آموزش سازمان ملل	۳	۳	۴- سیاست خداحصار
۵	۴	دولتداری و حاکمیت قانون	۳	۳	۵- آزادسازی تجارت خارجی
۶/۴	۶/۵	۲- عملکرد مدیریت	۲	۳	۶- نظام پانکداری
۲/۰۸	۲/۰۸	۱- قابلیت هدایت	۴	۳	۷- نیات قیمت‌ها و ارز
۲/۲	۲/۷	اولویت پیشی	۴	۲	۸- سیاست ضد تورم
۳	۲	اجرا	۴	۴	۹- بیانات کلان
۴	۳	بادگیری سیاستی	۴/۰	۴	۱۰- مالکیت خصوصی
۲/۰۷	۲/۳	۲- کارآمدی منابع	۵	۴	۱۱- حقوق مالکیت

۲	۳	استفاده مؤثر از ابوال همایشگی میباشد	۴	۴	پنجمین خصوصی	۲	۳	دستگاه قضائی مستقل
۵	۳		۵	۴	۵- نظام رفاقتی	۳	۳	پیگرد سوه استفاده کنندگان از مقام
۳	۲	سیاست ضد فساد	۵	۵	شیکهای تأمین اجتماعی	۴	۳	حقوق مدنی
۳	۳	-۳- اجماع سازی	۵	۳	فرصت پرداز	۲	۲	-۴- نیات نهادهای دموکراتیک
۴	۴	اجماع بر سر اهداف	۵	۵	۶- عملکرد اقتصادی	۲	۲	عملکرد نهادهای دموکراتیک
۲	۲	بالزیگران غیردوکاریک.	۵	۵	قدرت بازدهی	۲	۲	تعهد به نهادهای دموکراتیک
۳	۲	مدیریت تضاد و شکافتها	۴	۴	۷- پایداری	۲/۷	۳	-۵- پیکار جنگی سیاسی و اختصاصی
۲	۳	مشارکت جامعه مدنی	۳	۳	سیاست زیست محیطی	۳	۳	نظام حزبی
۲	۲	مصالحه	۵	۵	سیاست آموزش	۴	۳	گروه های منفعی
۲/۳	۲/۳	-۶- همکاری بین المللی				بدون	بدون	توافق با هنجرهای دموکراتیک
۱	۱	استفاده مؤثر از حمایت ها				پاسخ	پاسخ	
۱	۱	اعتبار						عالیت های جمیعی
۵	۵	همکاری منطقه ای						

جدول ۴: مقایسه رتبه ایران با برخی از کشورها در شاخص ریسک حکمرانی موسسه اکونومیست

رتبه (نوامبر ۲۰۰۷)	رتبه (نوامبر ۲۰۰۸)	کشور
A	A	عربستان سعودی
A	A	قطر
A	A	کره جنوبی
A	A	امارات متحده عربی
A	BBB	استرالیا
BBB	BBB	مالزی
BBB	BBB	هند
B	CCC	پاکستان
B	BB	ترکیه
B	B	ایران
C	CC	عراق

جدول ۵: مقایسه رتبه ایران با برخی از کشورها در شاخص ریسک بخش بانکی موسسه اکونومیست

رتبه (ماه نوامبر ۲۰۰۷)	رتبه (ماه نوامبر ۲۰۰۸)	کشور
A	BBB	عربستان سعودی
A	BBB	قطر
BBB	BBB	کره جنوبی

BBB	BB	امارات متحده عربی
A	BBB	استرالیا
BBB	BBB	مالزی
BB	BB	هند
BB	B	پاکستان
BB	BB	ترکیه
CCC	CCC	ایران
C	C	عراق

جدول ۶: مقایسه رتبه ایران با برخی از کشورها در شاخص
ریسک سیاسی موسسه اکونومیست

رتبه (نومبر ۲۰۰۷)	رتبه (نومبر ۲۰۰۸)	کشور
B	B	عربستان سعودی
BBB	BBB	قطر
BBB	BBB	کره جنوبی
A	A	امارات متحده عربی
AA	AA	استرالیا
BBB	BBB	مالزی
BBB	BBB	هند
CC	CC	پاکستان
BB	BB	ترکیه
CC	CCC	ایران
D	D	عراق

جدول ۷: مقایسه رتبه ایران با برخی از کشورها در شاخص
ریسک ساختار اقتصادی موسسه اکونومیست

کشور	رتبه (نومبر ۲۰۰۸)	رتبه (نومبر ۲۰۰۷)
عربستان سعودی	A	A
قطر	A	A
کره جنوبی	A	A
امارات متحده عربی	A	A
استرالیا	A	BBB
مالزی	BBB	BBB
هند	BBB	BBB
پاکستان	B	CCC
ترکیه	B	BB
ایران	BB	BB
عراق	C	CC

**جدول ۸: مقایسه رتبه ایران با برخی از کشورها در شاخص
ریسک نقدینگی موسسه اکونومیست**

کشور	رتبه (ماه نوامبر ۲۰۰۷)	رتبه (ماه نوامبر ۲۰۰۸)
عربستان سعودی	A	BBB
قطر	A	A
کره جنوبی	A	BBB
امارات متحده عربی	A	BBB
استرالیا	BBB	BBB
مالزی	A	BBB
هنند	BBB	BBB
پاکستان	BB	B
ترکیه	B	B
ایران	BB	B
عراق	C	CC

فراخوان انتشار مقالات و گزارش‌های کارشناسان و بازرسان محترم سازمان

مرکز پژوهش و برنامه ریزی سازمان بازرگانی کل کشور در راستای اعتلا و ارتقای دانش و پژوهش در حوزه‌های نظارت، بازرگانی، مبارزه با فساد، صیانت از حقوق شهروندی، ارتقای درستکاری، شفافیت، پاسخگوئی، ارتقاء سلامت و کارآمدی نظام اداری، و نیز تقویت توانانی‌های علمی و پژوهشی کارشناسان و بازرگان، دو هفتنه‌نامه‌ای را تحت عنوان "گزارش پژوهشی" منتشر می‌کند. لذا از کلیه کارشناسان و بازرگان محترم دعوت می‌نماید گزارش‌ها و مقالات خود را در زمینه‌های مذکور برای انتشار به دفتر فصلنامه و گزارش پژوهشی ارسال نمایند.

هدف از انتشار گزارش پژوهشی:

- ۱- انتشار دانش علمی و تخصصی در زمینه‌های ارزیابی نظارت، بازرگانی، مبارزه با فساد، صیانت از حقوق شهروندی، ارتقاء درستکاری، شفافیت، پاسخگوئی و کارآمدی نظام اداری.
- ۲- تقویت ارتباطات و تعاملات پژوهشی فی‌ما بین کارشناسان، بازرگان و مدیران سازمان بازرگانی کل کشور.
- ۳- تلاش در جهت رفع نیازهای علمی و تحقیقاتی سازمان بازرگانی کل کشور و ایجاد ابناشت علمی در حوزه‌های مورد نظر.

محورهای موضوعی:

- نقش ساختارهای نظارت و بازرگانی (آمیبدزمان) در توسعه و گسترش مردم سالاری
- مفهوم فساد و رایج ترین اشکال آن
- نهاد سازی در زمینه مبارزه با فساد
- قانون‌مداری و قانون‌گریزی و شاخص‌های آن
- شاخص‌های کارآمدی نظام اداری
- تبیین نقش و زمینه‌های عملکرد سازمان بازرگانی کل کشور در خصوص کاهش تخلفات اداری در دستگاههای اجرایی
- شاخص‌سازی و نحوه ارزیابی فساد
- الگوهای نظارت در سطوح بین‌المللی

- روش‌های ایجاد نظارت الکترونیکی در ایران و مقایسه آن با تجربه سایر کشورها
 - تعریف و تبیین شاخص‌های سنجش فساد در جهان و ارائه مدل‌هایی برای سنجش فساد در کشور
 - حقوق شهروندی در نظام اداری و شاخص‌های آن
 - ارزیابی عملکرد سازمان بازرگانی کل کشور در جلوگیری از بروز جرایم و تخلفات
 - نقش مراجع شبه قضایی در کاهش پرونده‌های ورودی به محاکم قضایی و آسیب‌شناسی آنها
 - موانع و مشکلات فراروی سازمان بازرگانی کل کشور در تحقق اهداف مصروف در قانون
 - و سایر موضوعات مرتبط با امر نظارت، بازرگانی، ارزشیابی، مبارزه با فساد، ارتقاء سلامت نظام اداری، پاسخگوئی، شفافیت و صیانت از حقوق شهروندی
- شیوه تنظیم مقالات و گزارش‌ها :**

- در متن مقاله مراجع (با نام خانوادگی مؤلف، سال و صفحه) اشاره شود بعنوان مثال (حسیانی، ۱۳۸۶: ۵۵) سپس مراجع به ترتیب حروف الفبا و با شروع از مراجع زبان فارسی و سپس مراجع زبان انگلیسی، مرتب شده و در انتهای مقاله آورده شوند. ضروری است که تمام مراجع در متن مورد ارجاع واقع شده باشند. برای هر کدام از موارد زیرنحوه نوشتن مراجع فارسی و انگلیسی مشخص شده اند:
- کتاب‌ها
- نام خانوادگی، نام مؤلفان و مترجمان (سال)، عنوان اصلی کتاب، عنوان فرعی کتاب، محل انتشار: ناشر.
- مقالات
- نام خانوادگی، نام (سال)، "عنوان مقاله در گیومه"، عنوان مجله، سال انتشار، دوره، شماره، از صفحه تا صفحه.
- آدرس: تهران - خیابان طالقانی - تقاطع سپهبد قرنی - سازمان بازرگانی کل کشور - مرکز پژوهش و برنامه ریزی - دفتر فصلنامه دانش ارزیابی و گزارش پژوهشی
تلفن: ۰۱۲۶۲۰۳۲

Email: researchcenter.gio@gmail.com

آدرس: تهران - خیابان طالقانی - تقاطع خیابان
شهید سپهبد قرنی - سازمان بازرسی کل کشور
طبقه دوم مرکز پژوهش و برنامه ریزی
تلفن: ۰۲۱۳۶۵۲۱۳۰-۰۳۶۱۳

E-mail: Researchcenter.gio@gmail.com
www.gio.ir